

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

TRESTNÍ PRÁVO

JUDr. Miroslav Antl

Trestní právo.

Tento materiál byl vytvořen v rámci projektu „**Inovace studijních oborů na PdF UHK**“, reg. č. **CZ.1.07/2.2.00/28.0036** v Operačním programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost ESF.

Vydání: šesté aktualizované (stav k 1. 1. 2022)

Vydala: Univerzita Hradec Králové v roce 2021

Stran: 82

Recenzent: Prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.

Publikace neprošla jazykovou korekturou. Za jazykovou a věcnou správnost textu odpovídá autor.

Základní informace o předmětu TRESTNÍ PRÁVO

Vyučující: JUDr. Miroslav Antl
Kontakt: antl@miroslavantl.cz

Hodinová dotace přímé výuky:

Prezenční forma studia: seminář 2 hod. týdně
Kombinovaná forma studia: seminář 12 hod. za semestr

Hodinová dotace samostudia: 24 hodin

Zařazení předmětu: 2. semestr
Prerekvizity: předmět má prerekvizity.

Pravidla komunikace s vyučujícím:

prostřednictvím e-mailové korespondence,
v konzultačních hodinách – podle předchozí dohody na PdF UHK,
v elektronickém učebním prostředí MOODLE (po zpřístupnění předmětu podle stanovených pravidel).

Úvod do studia předmětu (anotace)

Předmět trestního práva je rozdělen do trestního práva hmotného a trestního práva procesního, kdy trestní právo hmotné vymezuje znaky přečinů a zločinů, uvádí jejich konkrétní výčet - a stanoví trestní sankce, trestní právo procesní upravuje postup orgánů činných v trestním řízení, práva obviněných a dalších účastníků trestního řízení. Tyto základní trestněprávní předpisy doplňuje speciální zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a nově i zákon o trestní odpovědnosti právnických osob.

Cíle předmětu

Cílem výuky předmětu trestní právo je objasnit studentům základy trestněprávních předpisů, orientovat se v nich a pracovat s nimi. Jsou konkretizovány v úvodu každé kapitoly. Od studentů je vyžadována znalost „definic“ a používání specifické terminologie, včetně zvláštností speciálního zákona o soudnictví ve věcech dětí a mládeže. Odpřednášená materie je v rozsahu přiměřeném „hodinovým dotacím“. Úroveň znalostí je prověřována náročným písemným testem, přičemž jeho spěšné absolvování je nezbytným předpokladem k udělení zápočtu a k absolvování ústní zkoušky. Studenti jsou při výkladu orientováni na aplikaci získaných znalostí z výuky trestního práva při posuzování konkrétních případů, právním rozboru jednotlivých skutkových podstat trestných činů a uvádění konkrétních příkladů u nejčastěji se vyskytujících trestných činů, resp. provinění.

Literatura

Základní literatura:

Ústava České republiky (zák. č. 1/1993 Sb.) = **Ústava**

Listina základních práv a svobod (zák. č. 2/1993 Sb.) = **LZPS**

Zákon č. 40/2009 Sb., **trestní zákoník**, ve znění zák. č. 306/2009 Sb. a pozdějších předpisů = **TrZ**

Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (**zákon o soudnictví ve věcech mládeže**) = **ZSM**

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (**trestní řád**), ve znění pozdějších předpisů = **TR**

Zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě ve znění pozdějších předpisů (včetně zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů) = **ZPMS**

Zákon č. 418/2011 Sb., o **trestní odpovědnosti právnických osob** a řízení proti nim ve znění zák. č. 183/2016 Sb., a dalších předpisů = **TOPO**

ÚZ č. 1456 - Trestní předpisy 2022, podle stavu k 1. 1. 2022, 480 stran, vydal: *Sagit, a. s.*, EAN: 9788074884948, ISBN: 978-80-7488-494-8

Rozšiřující literatura:

JELÍNEK, J. a kol. **Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou** 7. aktualizované vydání podle stavu k 1. 10. 2017, Leges, Praha. Vydáno: říjen 2017, ISBN: 978-80-7502-230-1

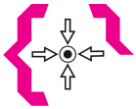
ŠÁMAL, P. a kol. **Trestní zákoník. Komentář**. 2. vyd. Praha: C.H.Beck, datum vydání: 10. 5. 2012, ISBN: 978-80-7400-428-5.

ŠÁMAL, P. a kol. **Trestní řád I., II. a III. díl**, Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1898. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M. **Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář**. 3.vyd. Praha: C.H.Beck, Datum vydání: 11.11.2011, ISBN: 978-80-7400-350-9.

ŠUBRT, M. **Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže**, 2. rozšířené vydání, Policejní akademie České republiky v Praze, 2010, ISBN 978-80-7251-333-8.

Význam ikon v textu

Cíle

na počátku každé kapitoly konkretizují výukový cíl kapitoly.

Časová náročnost

udává, kolik času zpravidla potřebuje student k prostudování kapitoly.

Pojmy k zapamatování

jsou soupisem důležitých pojmů a hlavních bodů, které by student při studiu tématu neměl opomenout.

Poznámka

obsahuje doplňující, upřesňující nebo méně důležité informace.

Kontrolní otázky

umožňují studentovi ověřit porozumění textu a osvojení problematiky.

Souhrn

představuje shrnutí tématu.

Literatura

je soupisem zdrojů použitých v kapitole a slouží také pro doplnění a rozšíření poznatků.

OBSAH

1. ÚVOD DO TRESTNÍHO ZÁKONÍKU

- 1.1 Působnost trestních zákonů
- 1.2 Základy trestní odpovědnosti
- 1.3 Okolnosti vylučující protiprávnost

2. TRESTNÍ SANKCE

- 2.1 Obecné zásady pro ukládání trestních sankcí
- 2.2 Druhy trestů
- 2.3 Ukládání a výkon jednotlivých trestů
- 2.4 Ochranná opatření

3. TRESTNÍ ODPOVĚDNOST MLÁDEŽE ZA PROTIPRÁVNÍ ČINY

- 3.1 Obecná ustanovení
- 3.2 Trestní odpovědnost mladistvých
- 3.3 Opatření ukládaná mladistvým
- 3.4 Opatření ukládaná osobám mladším patnácti let

4. ZVLÁŠTNÍ ČÁST TRESTNÍHO ZÁKONÍKU

- 4.1 Úvod do Zvláštní části TrZ
- 4.2 Skutkové podstaty vybraných trestných činů podle hlav TrZ

5. ZÁKLADY TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB

- 5.1 Obecná ustanovení
- 5.2 Základy trestní odpovědnosti právnických osob
- 5.3 Tresty a ochranná opatření

6. ZÁKLADNÍ ZÁSADY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

- 6.1. Úvod do Trestního řádu
- 6.2. Základní zásady trestního řízení

7. SOUD A OSOBY NA ŘÍZENÍ ZÚČASTNĚNÉ

- 7.1 Soustava trestních soudů
- 7.2 Pravomoc a příslušnost soudů
- 7.3 Obviněný
- 7.4 Obhájce
- 7.5 Poškozený

8. ZAJIŠTĚNÍ OSOB A VĚCÍ

- 8.1 Zadržení
- 8.2 Vazba
- 8.3 Domovní a osobní prohlídka, prohlídka jiných prostor a pozemků, vstup do obydlí, jiných prostor a pozemků
- 8.4 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu

9. DOKAZOVÁNÍ

- 9.1 Výpověď obviněného
- 9.2 Svědci
- 9.3 Znalci

- 9.4 Věcné a listinné důkazy
- 9.5 Další úkony v dokazování
- 9.6 Některé zvláštní způsoby dokazování

10. DRUHY ROZHODNUTÍ

- 10.1 Rozsudek
- 10.2 Usnesení

11. PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ

- 11.1 Účel přípravného řízení
- 11.2 Postup před zahájením trestního stíhání
- 11.3 Zahájení trestního stíhání a další postup v něm
- 11.4 Meritorní rozhodnutí v přípravném řízení
- 11.5 Dohoda o vině a trestu
- 11.6 Obžaloba
- 11.7 Zkrácené přípravné řízení

12. ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

- 12.1 Řízení před soudem I. stupně
- 12.2 Odvolací řízení

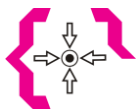
13. MIMOŘÁDNÉ OPRAVNÉ PROSTŘEDKY

- 13.1 Dovolání
- 13.2 Stížnost pro porušení zákona
- 13.3 Obnova řízení

14. ZVLÁŠTNÍ ZPŮSOBY ŘÍZENÍ

- 14.1 Řízení ve věcech mladistvých
- 14.2 Řízení proti uprchlému
- 14.3 Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání
- 14.4 Podmíněné zastavení trestního stíhání – společné podmínky
- 14.5 Narovnání
- 14.6 Řízení před samosoudcem
- 14.7 Ostatní odklony trestního řízení

1. Úvod do Trestního zákoníku

Úvodní kapitola je koncipována tak, aby student byl po jejím prostudování schopen vymezit působnost trestních zákonů a definovat základní termíny trestního práva hmotného. Kapitola vysvětluje pojem trestného činu a jeho skutkové podstaty, a vymezuje okolnosti, za kterých čin zdánlivě se podobající trestnému činu, není trestný.

180 minut

působnost trestních zákonů
materiální korektiv
trestný čin, příprava, pokus
přečin
zločin
skutková podstata trestného činu
objekt
objektivní stránka
subjekt
subjektivní stránka
okolnosti vylučující protiprávnost

1.1 Působnost trestních zákonů

Trestní zákoník (= TrZ) je v České republice účinný kodex trestního práva hmotného přijatý Parlamentem České republiky a vyhlášený ve Sbírce zákonů pod číslem 40/2009 Sb. (s účinností od 1.1.2010).

Trestní zákoník je členěn na obecnou a Zvláštní část:

- Obecná část vymezuje působnost trestního zákoníku a obsahuje ustanovení, která jsou společná všem či více trestným činům: vymezuje trestní odpovědnost i její zánik, okolnosti vylučující protiprávnost, ukládání trestů a ochranných opatření, zahlazení odsouzení a výklad používaných pojmů.
- Zvláštní část obsahuje soupis trestných činů, které jsou rozděleny do jednotlivých hlav podle charakteru chráněného společenského zájmu.

Působnost trestních zákonů vymezuje jejich praktické uplatnění z hlediska časového, místního a osobního.

Pro **časovou působnost** trestního zákoníku platí, že trestnost činu se posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán. Podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže to je pro pachatele příznivější. Pachateli lze uložit vždy pouze takový druh trestu (ochranného opatření), který dovoluje uložit zákon účinný v době, kdy se o

trestném činu rozhoduje. Přísnější trestní zákon nesmí mít zpětnou působnost (**zákaz retroaktivity zákona**).

Místní působnost vychází z principu teritoriality, to znamená, že naše trestní právo platí jen na území České republiky a vztahuje se na všechny osoby, které spáchaly trestný čin na našem státním území.

Podle **zásady registrace** se posuzuje také trestnost činu, který byl spáchán mimo území České republiky na palubě lodi nebo letadla, které jsou registrovány v České republice.

Osobní působnost znamená, že občan České republiky trestně odpovídá za jakýkoliv trestný čin, ať jej spáchá nejen na území České republiky, ale kdekoli – a v souladu se zásadou personalit se působnost trestního zákona vztahuje i na čin, který v cizině spáchal občan České republiky, nebo osoba bez státní příslušnosti, která má na jejím území povolen trvalý pobyt.

Podle **zásady ochrany** jsou stíhány trestné činy směřující proti důležitým zájmům republiky i tehdy, spáchal-li takový trestný čin v cizině cizí státní příslušník nebo osoba bez státní příslušnosti, která nemá na území České republiky povolen trvalý pobyt.

Zásada univerzality se uplatňuje při stíhání těch trestných činů, na které se vztahují mezinárodní dohody o jejich stíhání a kterými je Česká republika vázána. Pachatelé však nelze uložit trest přísnější, než jaký stanoví zákon státu, na jehož území byl trestný čin spáchán.

Působnost osobní dále vymezuje výjimky z působnosti trestního zákona, odůvodněné osobním postavením pachatele. Úplná nebo částečná beztrestnost se nazývá hmotněprávní exempce (např. prezident republiky podle čl. 54 Ústavy).

1.2 Základy trestní odpovědnosti

Trestný čin je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti. Trestným činem se rozumí jen čin soudně trestný, a pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, též příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, organizátorství, návod a pomoc (viz § 111 TrZ). Legální definice trestného činu je obsažena v 13 odst. 1 TrZ.

Zásada zákonnosti a zásada subsidiarity trestní represe

Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen **v případech společensky škodlivých**, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. **Zásada subsidiarity trestní represe** vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě, to znamená především tam, kde jiné právní prostředky selhávají nebo nejsou efektivní, neboť trestní právo a trestněprávní kvalifikaci určitého jednání jako trestného činu, je třeba považovat za „ultima ratio“, tedy za krajní prostředek. Stupeň (míra) společenské škodlivosti (dříve „stupeň společenské nebezpečnosti“) je tzv. **materiální korektiv** a odlišuje trestný čin/přečin od méně závažných protiprávních deliktů (přestupky, jiné správní delikty, porušení pracovní kázně, kázeňský přestupek atd.). Je třeba si uvědomit, že trestněprávní ochrana se poskytuje pouze činům vyššího stupně závažnosti, hovoří se někdy také o výjimečnosti trestního práva. V této souvislosti je třeba vzít v úvahu, že většinou se dává přednost ochraně podle jiných právních odvětví (občanské, obchodní, pracovní, finanční, případně správní právo). Trestní represe se nemůže uplatňovat vždy a samoučelně (zásada pomocné úlohy trestní represe), nelze řešit všechny společenské problémy prostřednictvím trestního práva. Trestněprávní

ochrana se tedy uplatňuje pouze u jednání, u něhož intenzita porušení společenského zájmu je výraznější.

Bipartice = trestné činy se dělí na zločiny a přečiny.

Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy - a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.

Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny.

Zvlášť závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

Skutková podstata trestného činu

Objekt trestného činu je obligatorním znakem skutkové podstaty. Jsou to určité společenské vztahy, zájmy a hodnoty (život člověka, zdraví, důstojnost, majetek aj.), jež jsou chráněny trestním zákonem. Podle jednotlivých chráněných zájmů se řadí trestné činy do třinácti hlav Zvláštní části trestního zákona (např. trestné činy proti životu a zdraví, proti svobodě, proti rodině a dětem atd.) a k jejich ochraně je určeno konkrétní ustanovení Zvláštní části trestního zákoníku.

Objekt trestného činu není totožný s tzv. hmotným předmětem útoku, na který pachatel bezprostředně útočí a tím zasahuje objekt trestného činu. Od předmětu útoku je třeba odlišovat prostředek, kterým byl trestný čin spáchán. Např. objektem vraždy je lidský život, předmětem útoku vraždy je živý člověk a prostředkem útoku může být např. střelná zbraň.

Objektivní stránka trestného činu charakterizuje způsob, kterým byl trestný čin spáchán a jeho následky.

Základními součástmi objektivní stránky jsou: **jednání, následek trestného činu a příčinný vztah mezi jednáním a následkem**. Tyto obligatorní znaky musí být naplněny u každé skutkové podstaty.

Jednáním může být buď konání, nebo opomenutí.

Porušení nebo ohrožení objektu trestného činu se označuje jako **následek**.

Příčinný vztah je vztah mezi jednáním a následkem trestného činu. Pachatel může být trestně odpovědný jen tehdy, jestliže svým jednáním následek skutečně způsobil.

Subjekt trestného činu (= pachatel) je podle trestního zákoníku ten, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná.

Trestně odpovědná je každá osoba, která dovršila patnáctý rok věku.

U osoby, která v době spáchání trestného činu dovršila patnáctý rok svého věku a nepřekročila osmnáctý rok, označované jako mladistvý, je trestní odpovědnost upravena způsobem, uvedeným v zákoně č. 218/2003 Sb. (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). Protiprávní delikt spáchaný mladistvým se nazývá **provinění**.

Subjekty (pachatele) rozlišujeme na **obecné subjekty**, kdy pachatelem trestného činu může být kdokoliv, dále na **speciální subjekty**, tj. např. voják u vojenských trestných činů, úřední osoba u trestných činů úředních osob aj., kdy pachatel musí mít zvláštní

vlastnosti (dále viz § 114 TrZ) a **konkrétní subjekt** je prakticky speciální subjekt v konkrétní situaci (např. u zločinu vraždy novorozeného dítěte matkou podle § 142 TrZ je to matka dítěte ve stavu rozrušení způsobeném porodem). Nejlépe si lze rozlišení osvojit u přečinů neposkytnutí pomoci, kde jsou tři samostatné skutkové podstaty (v § 150 odst. 1 TrZ je obecný subjekt, v § 150 odst. 2 subjekt speciální a v § 151 TrZ jde o subjekt konkrétní, jímž je řidič-účastník dopravní nehody).

Subjektivní stránka trestného činu má složku obligatorní, kterou je **zavinění** a která musí být u každé skutkové podstaty, a složku fakultativní, která se vyskytuje jen u některých skutkových podstat jako např. pohnutka pachatele.

Zavinění je vnitřní psychický stav člověka ke skutečnostem, které zakládají trestný čin. K trestnosti činu je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačuje zavinění z nedbalosti. To prakticky znamená, že tam, kde ve skutkové podstatě není uvedeno „z nedbalosti“, vyžaduje se zavinění úmyslné.

Zavinění musí existovat v době činu. Rozlišují se **čtyři formy zavinění**:

Úmysl přímý, který je charakterizován v § 15 odst. 1 písm. a) TrZ tak, že pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný trestním zákonem.

Úmysl nepřímý, resp. eventuální, který je charakterizován v § 15 odst. 1 písm. b) TrZ tak, že pachatel věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit a pro případ, že je způsobí, s tím byl srozuměn.

Nedbalost vědomá je charakterizována v § 16 odst. 1 písm. a) TrZ tak, že pachatel věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný trestním zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí.

Nedbalost nevědomá je charakterizována v § 16 odst. 1 písm. b) TrZ tak, že pachatel nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl.

Všechny trestné činy, u nichž stačí nedbalost, je možné spáchat jak z nedbalosti vědomé, tak i nevědomé.

*Trestný čin je spáchán z **hrubé nedbalosti**, jestliže přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem.*

1.3 Okolnosti vylučující protiprávnost

Některá jednání, která se zdánlivě podobají trestnému činu, jsou výslovně trestním zákonem dovolená. Trestní zákoník uvádí krajní nouzi (§ 28 TrZ), nutnou obranu (§ 29 TrZ), svolení poškozeného (§ 30 TrZ), přípustné riziko (§ 31 TrZ) a oprávněné použití zbraně (§ 32 TrZ). Jde tedy o jednání, které není a nikdy nebylo trestným činem. Tyto okolnosti je třeba odlišovat od důvodu zániku trestnosti, kdy čin byl v době svého spáchání trestným činem a trestnost zanikla teprve dodatečně (např. promlčením, účinnou lítostí, milostí prezidenta republiky apod.).

Krajní nouze vychází z principu, že čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem, není trestným činem. Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak

anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil. K jednání v krajní nouzi je oprávněn zásadně každý. Nebezpečí musí hrozit přímo a nelze je za daných okolností odvrátit jinak (zásada subsidiarity). Zároveň platí zásada proporcionality, kdy způsobený následek nesmí být zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil.

V případě **nutné obrany** se vychází z principu, že čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem. Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku. Jde o tzv. negativní vymezení – a je nutno stejně jako u ostatních okolností posuzovat splnění podmínek v konkrétních případech.

V případě **svolení poškozeného** trestní zákoník vychází z principu, že trestný čin nespáchá, kdo jedná na základě svolení osoby, jejíž zájmy, o nichž tato osoba může bez omezení oprávněně rozhodovat, jsou činem dotčeny, přičemž za svolení nelze považovat souhlas k ublížení na zdraví nebo usmrcení.

Přípustné riziko vymezuje, že trestný čin nespáchá, kdo v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl v době svého rozhodování o dalším postupu, vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce společensky prospěšnou činnost, kterou ohrozí nebo poruší zájem chráněný trestním zákonem, nelze-li společensky prospěšného výsledku dosáhnout jinak.

Oprávněné použití zbraně se vztahuje zejména na příslušníky ozbrojených sborů - a vychází ze skutečnosti, že nespáchá trestný čin ten, kdo použije zbraně v mezích stanovených jiným právním předpisem.

Vývojová stadia trestného činu.

Z hlediska trestního práva rozlišujeme u úmyslných trestných činů přípravu, pokus a dokonání trestného činu. Dokonání trestného činu naplňuje všechny zákonné znaky trestného činu.

Pokusem trestného činu je, jestliže k dokonání trestného činu nedošlo, protože chybí zamýšlený následek, respektive cíl, ke kterému jednání pachatele směřovalo.

Přípravou trestného činu je jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu, zejména v jeho organizování, opatřování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu nebo pomoci k takovému zločinu – a to jen tehdy, jestliže to trestní zákoník u příslušného trestného činu výslovně stanoví, a pokud nedošlo k pokusu ani dokonání zvláště závažného zločinu. Ve 3. odstavcích §§ 20 a 21 TrZ jsou stanoveny podmínky pro uznání dobrovolnosti upuštění od přípravy, resp. od pokusu. Pachatel však odpovídá za jiný dokonání trestný čin, který v rámci přípravy či pokusu spáchal

1. Specifikujte působnost českého trestního zákoníku.
2. Vyjmenujte znaky skutkové podstaty trestného činu – a specifikujte je.
3. Co je přečin?
4. Co je zvlášť závažný zločin?
5. Co je příprava trestného činu - a u jakých trestných činů je trestná?
6. Co je pokus trestného činu – a u jakých trestných činů je trestný?
7. Vyjmenujte okolnosti vylučující protiprávnost.

Působnost trestních zákonů vymezuje jejich praktické uplatnění z hlediska časového, místního a osobního. Trestný čin je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. Trestné činy se dělí na zločiny a přečiny. Skutková podstata trestného činu zahrnuje objekt, objektivní stránku, subjekt a subjektivní stránku. Trestní zákoník upravuje také některá jednání, která se podobají trestnému činu, avšak jsou výslovně dovolená – jedná se o krajní nouzi, nutnou obranu, svolení poškozeného, přípustné riziko a oprávněné použití zbraně. Vývojová stadia trestného činu jsou příprava, pokus a dokonáný trestný čin.

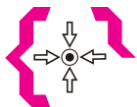
Ústava České republiky (zák. č. 1/1993 Sb.)

Listina základních práv a svobod (zák. č. 2/1993 Sb.)

Zákon č. 40/2009 Sb., **trestní zákoník**, ve znění pozdějších předpisů

ÚZ č. 1456 - Trestní předpisy 2022, podle stavu k 1. 1. 2022, 480 stran, vydal: Sagit, a. s., EAN: 9788074884948, ISBN: 978-80-7488-494-8

2. TRESTNÍ SANKCE

Cílem předkládané kapitoly je seznámení s tresty a ochrannými opatřeními, které ukládá pachatelům trestných činů soud. Kapitola uvádí druhy trestů a ochranných opatření, vymezuje ukládání a výkon jednotlivých sankcí a jejich výměru, o příp. zkušební době, jakož i o přeměně trestu v trest jiný.

180 minut

trestní sankce
trest
ochranné opatření
výměra trestu
přeměna trestu
zkušební doba

2.1 Obecné zásady pro ukládání trestních sankcí

Trestními sankcemi jsou **tresty** a **ochranná opatření**.

Trestní sankce je nutno ukládat s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a poměrům pachatele. Při stanovení druhu trestu a jeho výměry soud přihlédne k dosavadnímu způsobu života pachatele a k možnosti jeho nápravy, dále k chování pachatele po činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu. Při ukládání trestních sankcí se přihlédne i k právem chráněným zájmům osob poškozených trestným činem a také k účinkům a důsledkům, které lze očekávat od trestu pro budoucí život pachatele. Tam, kde postačí uložení trestní sankce pachatele méně postihující, nesmí být uložena trestní sankce pro pachatele citelnější.

*Povaha a závažnost trestného činu jsou určovány zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou, záměrem nebo cílem. Tím je mj. určován i **stupeň společenské škodlivosti** (viz materiální korektiv).*

Při stanovení druhu trestu a jeho výměry soud přihlédne k polehčujícím a přitěžujícím okolnostem (§§ 41 a 42 TrZ), k době, která uplynula od spáchání trestného činu, k případné změně situace a k délce trestního řízení, trvalo-li nepřiměřeně dlouhou dobu.

2.2 Druhy trestů

Za spáchané trestné činy může soud uložit tresty:

- odnětí svobody,
- domácí vězení,
- obecně prospěšné práce,
- propadnutí majetku,
- peněžitý trest,
- propadnutí věci,
- zákaz činnosti,
- zákaz pobytu,
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání,
- ztrátu vojenské hodnosti,
- vyhoštění,
- zákaz držení a chovu zvířat.

Trestem odnětí svobody se rozumí, nestanoví-li trestní zákon jinak:

- a) nepodmíněný trest odnětí svobody,
- b) podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody,
- c) podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem.

Zvláštním typem trestu odnětí svobody je **výjimečný trest** (§ 54 TrZ).

Výjimečným trestem se rozumí jednak trest odnětí svobody **nad dvacet až do třiceti let**, jednak trest odnětí svobody **na doživotí**. Výjimečný trest může být uložen jen za zvlášť závažný zločin, u něhož to trestní zákon dovoluje a za podmínek stanovených trestním zákoníkem.

2.3 Ukládání a výkon jednotlivých trestů

Odnětí svobody

Nepodmíněný trest odnětí svobody se ukládá **nejvýše na dvacet let**, jestliže nejde o mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody (§ 59 TrZ), ukládání trestu odnětí svobody pachateli trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny (§ 108 TrZ) nebo o výjimečný trest (§ 54 TrZ).

Nepodmíněný trest odnětí svobody se vykonává diferencovaně ve věznicích:

- s dohledem,
- s dozorem,
- s ostrahou, nebo
- se zvýšenou ostrahou.

Podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody

Soud může podmíněně odložit výkon trestu odnětí svobody **nepřevyšujícího tři léta**, jestliže vzhledem k osobě a poměrům pachatele a k okolnostem případu má důvodně za to, že k působení na pachatele, aby vedl řádný život, není třeba jeho výkonu.

Při podmíněném odsouzení stanoví soud **zkušební dobu na jeden rok až pět let**. Současně může soud pachateli uložit, aby se ve stanovené části zkušební doby **zdržoval ve stanoveném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části**, a to maximálně na jeden rok. (*Novela TrZ zák. č. 220/2021 Sb. - s účinností od 1. 1. 2022*)

Jestliže podmíněně odsouzený vedl ve zkušební době řádný život a vyhověl uloženým podmínkám, vysloví soud, že se osvědčil; jinak rozhodne, a to popřípadě již během zkušební doby, že se trest vykoná a rozhodne zároveň o způsobu jeho výkonu.

Podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody s dohledem

Je-li třeba zvýšeně sledovat a kontrolovat chování pachatele a poskytnout mu potřebnou péči a pomoc ve zkušební době, může soud za podmínek uvedených v § 81 odst. 1 TrZ podmíněně odložit výkon trestu odnětí svobody **nepřevyšujícího tři léta** za současného vyslovení dohledu nad pachatelem. Při podmíněném odsouzení s dohledem stanoví soud **zkušební dobu na jeden rok až pět let**.

Domácí vězení

Soud může uložit pachateli přečinu trest domácího vězení **až na dvě léta**, přičemž může vyslovit i dohled nad pachatelem. Soud současně stanoví **náhradní trest odnětí svobody až na jeden rok** (tj. novela TrZ zák. č. 220/2021 Sb. - s účinností od 1. 1. 2022).

Trest domácího vězení spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se po dobu výkonu tohoto trestu v určeném obydlí nebo jeho části v soudem stanoveném časovém období, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání atd.

Obecně prospěšné práce

Soud může pachateli přečinu uložit trest obecně prospěšných prací, který spočívá v povinnosti odsouzeného provést ve stanoveném rozsahu práce k obecně prospěšným účelům.

Trest obecně prospěšných prací může soud uložit **ve výměře od 50 do 300 hodin**.

Obecně prospěšné práce je odsouzený povinen vykonat osobně a bezplatně ve svém volném čase **nejpozději do jednoho roku** ode dne, kdy soud nařídil výkon tohoto trestu.

Soud může **přeměnit trest obecně prospěšných prací** nebo jeho zbytek (a to i během doby stanovené pro jeho výkon):

- **v trest domácího vězení**, přitom každá i jen započatá jedna hodina nevykonaného trestu obecně prospěšných prací se počítá za jeden den domácího vězení,
- **v peněžitý trest**
- **v trest odnětí svobody** a rozhodnout zároveň o způsobu jeho výkonu; přitom každá i jen započatá jedna hodina nevykonaného trestu obecně prospěšných prací se počítá za jeden den odnětí svobody.

Propadnutí majetku

Propadnutí majetku postihuje celý majetek odsouzeného nebo tu jeho část, kterou soud určí; propadnutí se však nevztahuje na prostředky nebo věci, jichž je nezbytně třeba k uspokojení životních potřeb odsouzeného nebo osob, o jejichž výživu nebo výchovu je odsouzený podle zákona povinen pečovat.

Peněžitý trest

Peněžitý trest může soud uložit, jestliže pachatel pro sebe nebo pro jiného úmyslným trestným činem získal nebo se snažil získat majetkový prospěch.

Peněžitý trest se ukládá v denních sazbách a činí **nejméně 20 a nejvíce 730 celých denních sazeb. Denní sazba činí nejméně 100 Kč a nejvíce 50 000 Kč.**

Ukládá-li soud peněžitý trest, stanoví pro případ, že by ve stanovené lhůtě nebyl vykonán, **náhradní trest odnětí svobody až na čtyři léta.** Jestliže pachatel ve stanovené lhůtě nevykoná peněžitý trest, **může jej soud přeměnit:**

- za podmínek § 60 odst. 1 TrZ **v trest domácího vězení, nebo**
- **v trest obecně prospěšných prací.**

Jestliže pachatel v době od přeměny peněžitého trestu v tyto tresty nevede řádný život nebo maří výkon trestu, soud jej přemění **v náhradní trest odnětí svobody.**

*Novelou TrZ **zákonem č. 333/2020 Sb.** však došlo k upřednostnění peněžitého trestu před tresty ostatními, když je nově možné ostatní **přeměny peněžitého trestu na alternativní tresty** (tj. domácí vězení nebo trest obecně prospěšných prací) **vynechat** - a pokud bude zřejmé, že by bylo vymáhání peněžitého trestu bezvysledné, přemění jej soud **v trest odnětí svobody**, přičemž **jedna denní sazba se započítá na dva dny vězení.***

Propadnutí věci

Soud **musí** uložit trest propadnutí věci, kterou pachatel získal trestným činem nebo jako odměnu za něj, a dále **může** tento trest uložit u věci

- které bylo užito k spáchání trestného činu, nebo
- která byla k spáchání trestného činu určena, nebo
- kterou pachatel, byť jen zčásti, nabyl za věc, již pachatel získal trestným činem nebo jako odměnu za něj, pokud tato hodnota věci není ve vztahu k hodnotě nabyté věci zanedbatelná.

Trest propadnutí věci může soud uložit, jen jde-li o věc náležející pachateli (jinak uloží ochranné opatření „**zabrání věci**“).

Propadnutí náhradní hodnoty

Jestliže pachatel věc nebo jinou majetkovou hodnotu před uložením trestu propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty zničí, poškodí nebo jinak znehodnotí, zcizí, učiní neupotřebitelnou, odstraní nebo zužitkuje, zejména spotřebuje, nebo jinak její propadnutí zmaří, může mu soud uložit propadnutí náhradní hodnoty až do výše, která odpovídá hodnotě takové věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Zákaz činnosti

Soud může uložit trest zákazu činnosti na **jeden rok až deset let**, dopustil-li se pachatel trestného činu v souvislosti s touto činností.

Trest zákazu činnosti spočívá v tom, že se odsouzenému po dobu výkonu tohoto trestu zakazuje výkon určitého zaměstnání, povolání nebo funkce.

Zákaz pobytu

Soud může uložit trest zákazu pobytu **na jeden rok až deset let** za úmyslný trestný čin, vyžaduje-li to se zřetelem na dosavadní způsob života pachatele a místo spáchání

činu ochrana veřejného pořádku, rodiny, zdraví, mravnosti nebo majetku. Trest zákazu pobytu se nesmí vztahovat na místo nebo obvod, v němž má pachatel trvalý pobyt.

Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

Soud může uložit trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce **až na deset let**, dopustil-li se pachatel úmyslného trestného činu v souvislosti s návštěvou takové akce.

Ztráta čestných titulů nebo vyznamenání

Soud může uložit trest ztráty čestných titulů nebo vyznamenání, odsuzuje-li pachatele za úmyslný trestný čin spáchaný ze zvlášť zavrženíhodné pohnutky k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta.

Ztráta vojenské hodnosti

Soud může uložit trest ztráty vojenské hodnosti, odsuzuje-li pachatele za úmyslný trestný čin spáchaný ze zvlášť zavrženíhodné pohnutky k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta.

Vyhoštění

Soud může uložit pachateli, který není občanem České republiky, trest vyhoštění z území České republiky, a to jako trest samostatný nebo i vedle jiného trestu, vyžaduje-li to bezpečnost lidí nebo majetku, anebo jiný obecný zájem.

Soud může uložit trest vyhoštění ve výměře **od jednoho roku do deseti let**, anebo **na dobu neurčitou**.

Zákaz držení a chovu zvířat

Soud může uložit trest zákazu držení a chovu zvířat **až na deset let**, dopustil-li se pachatel trestného činu v souvislosti s držením, chovem nebo péčí o zvíře.

2.4 Ochranná opatření

Ukládání ochranných opatření se řídí **zásadou přiměřenosti**, což znamená, že ochranné opatření nelze uložit, není-li přiměřené povaze a závažnosti pachatelem spáchaného činu a nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí pro zájmy chráněné trestním zákonem, jakož i osobě pachatele a jeho poměrům.

Újma způsobená uloženým a vykonávaným ochranným opatřením nesmí být větší, než je nezbytné k dosažení jeho účelu. Ochranná opatření lze ukládat za splnění zákonných podmínek samostatně i vedle trestu.

Druhy ochranných opatření

Ochrannými opatřeními jsou **ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci a ochranná výchova**.

Ochranné léčení

Soud uloží ochranné léčení v případě uvedeném v § 40 odst. 2 a § 47 odst. 1 TrZ, nebo jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný.

Ochranné léčení potrvá, dokud to vyžaduje jeho účel, **nejdéle** však **dvě léta**; nebude-li v této době léčba ukončena, **rozhodne soud** před skončením této doby o jejím **prodloužení**, a to i opakovaně, vždy však nejdéle o další dvě léta; jinak rozhodne o

propuštění z ochranného léčení. **U mladistvých soud přezkoumává důvody** pro trvání ochranného léčení **jednou za rok**.

Ochranné léčení nelze uložit vedle zabezpečovací detence.

Zabezpečovací detence

Soud uloží zabezpečovací detenci v případě uvedeném v § 47 odst.2 TrZ, nebo jestliže pachatel činu jinak trestného, který by naplňoval znaky zločinu, není pro nepřičetnost trestně odpovědný, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možností působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti.

Zabezpečovací detenci může soud uložit samostatně, při upuštění od potrestání, anebo i vedle trestu. Vykonává se v ústavu pro výkon zabezpečovací detence se zvláštní ostrahou a s léčebnými, psychologickými, vzdělávacími, pedagogickými, rehabilitačními a činnostními programy. Zabezpečovací detence potrvá, dokud to vyžaduje ochrana společnosti. Maximální doba jejího trvání není stanovena, **soud však nejméně jednou za dvanáct měsíců a u mladistvých jednou za šest měsíců přezkoumá, zda důvody pro její další pokračování ještě trvají.**

Zabezpečovací detenci může soud změnit dodatečně na ústavní ochranné léčení, pominou-li důvody, pro něž byla uložena, a jsou současně splněny podmínky pro ústavní ochranné léčení.

Zabrání věci

Nebyl-li uložen trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty uvedené v § 70 odst. 1 TrZ, může soud uložit, že se taková věc nebo jiná majetková hodnota zabírá:

- a) náleží-li pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit,
- b) náleží-li pachateli, od jehož potrestání soud upustil, nebo
- c) ohrožuje-li bezpečnost lidí nebo majetku, popřípadě společnosti, anebo hrozí nebezpečí, že bude sloužit ke spáchání zločinu.

Bez podmínek odstavce 1 může soud uložit zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty pouze v případě, že je, byť nikoli bezprostředním, výnosem trestného činu.

Zabrání části majetku

Lze jej uložit, pokud byl pachatel uznán **vinným úmyslným trestným činem s horní sazbou čtyři roky**, jakož i taxativně vymezeným trestným činem (počítačová kriminalita, dětská pornografie, korupce, šíření toxikomanie apod.), pokud sledoval majetkový prospěch (generoval zisk) a lze mít za to, že určitá část jeho majetku je výnosem z trestné činnosti, přičemž k takovému závěru postačuje, aby hodnota majetku pachatele byla **v hrubém nepoměru k zákonným příjmům** (chybí důkazy o legálním původu majetku) nebo byly zjištěny jiné skutečnosti, které to odůvodňují (kriminální styky, organizovaná skupina, převody v hotovosti apod.). Vyžaduje se **časová souvislost** nabytí či převodů majetku se spácháním trestné činnosti.

Zabrání části majetku lze uložit i tehdy, jestliže jej pachatel **převedel na jinou osobu** (a tato věděla, že jde o únik), osobu blízkou (bez podmínky této vědomosti), právnickou osobu (vůči které může pachatel uplatnit vliv), do majetku ve svěřenském fondu nebo je majetek ve společném jmění manželů.

Pokud je zabránění určených věcí zmařeno (ukrytí, poškození apod.), lze uložit zabránění náhradní hodnoty. Chráněny jsou jen věci k uspokojení životních potřeb zúčastněných osob.

Zabrání náhradní hodnoty

V případě, že osoba věc, které by mohla být věc zabráná podle § 101 odst. 1 nebo 2 TrZ, ji před rozhodnutím o zabrání věci zničí, poškodí nebo jinak znehodnotí, zcizí, učiní neupotřebitelnou, odstraní nebo zůžitkuje, zejména spotřebuje, nebo jinak její propadnutí zmaří, může mu soud uložit propadnutí náhradní hodnoty až do výše, která odpovídá hodnotě takové věci.

Zabrání spisů a zařízení

Spis nebo spisy s takovým obsahem, jejichž úmyslné rozšiřování při znalosti jejich obsahu by naplňovalo znaky některého trestného činu podle trestního zákona, se podle § 101 odst. 1 TrZ zaberou, jestliže nejméně jeden kus spisu byl již šířen, k šíření určen nebo připravován.

Současně se zabere i zařízení použité nebo určené ke zhotovení takových spisů.

Ukládání **ochranné výchovy** pak upravuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

Trestními sankcemi jsou tresty a ochranná opatření. Lze je ukládat jen na základě trestního zákona, a to s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a poměrům pachatele. Ochranná opatření lze ukládat za splnění zákonných podmínek samostatně i vedle trestu. Trestní sankce jsou taxativně uvedeny v trestním zákoníku – a za přesně stanovených podmínek jsou použitelné i pro mladistvé pachatele (viz následující samostatná kapitola a speciální zákon).

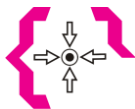
1. Vyjmenujte formy a výměru výjimečného trestu odnětí svobody.
2. Vyjmenujte druhy trestů a jejich výměry/sazby, jak se přeměňují, jaké jsou zkušební doby.
3. Vyjmenujte druhy ochranných opatření – a podmínky jejich ukládání.
4. Jak často soud přezkoumává důvodnost ochranného léčení a zabezpečovací detence?

Zákon č. 40/2009 Sb., **trestní zákoník**, ve znění zák. č. 306/2009 Sb. a pozdějších předpisů

ÚZ č. 1456 - Trestní předpisy 2022, podle stavu k 1. 1. 2022, 480 stran, vydal: Sagit, a. s., EAN: 9788074884948, ISBN: 978-80-7488-494-8

3. TRESTNÍ ODPOVĚDNOST MLÁDEŽE ZA PROTIPRÁVNÍ ČINY

Po prostudování následující kapitoly student získá přehled o podmínkách odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a opatřeních za ně ukládaných. Kapitola definuje základní pojmy jako mládež, mladistvý, provinění atd. a uvádí druhy výchovných, ochranných a trestních opatření, která může mladistvým uložit soud pro mládež. Kapitola obsahuje rovněž přehled opatření ukládaných dětem mladším patnácti let.

180 minut

mládež
mladistvý
provinění
relativní trestní odpovědnost
výchovná opatření
ochranná opatření
trestní opatření

3.1 Obecná ustanovení

Podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže upravuje **zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže**.

Mládeží se rozumí děti a mladiství.

Dítětem mladším patnácti let je ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovrší patnáctý rok věku.

Mladistvým se rozumí ten, kdo v době spáchání provinění dovrší patnáctý rok a nepřekročí osmnáctý rok svého věku.

Orgány činnými podle tohoto zákona jsou **policejní orgány, státní zástupci a soudy pro mládež**. Tyto spolupracují s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí.

Opatření uložené podle tohoto zákona musí přihlížet k osobnosti toho, komu je ukládáno, včetně jeho věku a rozumové a mravní vyspělosti, zdravotnímu stavu, jakož i jeho osobním, rodinným a sociálním poměrům, a musí být přiměřené povaze a závažnosti spáchaného činu.

Soudci, státní zástupci, příslušníci policejních orgánů a úředníci Probační a mediační služby působící v trestních věcech mládeže musí mít zvláštní průpravu pro zacházení s mládeží.

3.2 Trestní odpovědnost mladistvých

Relativní trestní odpovědnost znamená, že mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.

Dopustí-li se mladistvý činu jinak trestného nebo není-li z jiných zákonných důvodů trestně odpovědný, lze vůči němu použít vedle ochranných opatření (§ 21) obdobně postupů a opatření uplatňovaných podle tohoto zákona u dětí mladších patnácti let (viz § 93).

Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá **provinění**.

Nestanoví-li tento zákon jinak, platí pro posouzení provinění spáchaného mladistvým trestní zákoník.

3.3 Opatření ukládaná mladistvým

Účelem opatření vůči mladistvému je především vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého i jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páchání provinění.

Druhy opatření: **výchovná opatření, ochranná opatření, trestní opatření.**

Výchovnými opatřeními jsou:

- a) dohled probačního úředníka,
- b) probační program,
- c) výchovné povinnosti,
- d) výchovná omezení,
- e) napomenutí s výstrahou.

Výchovná opatření může soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce ukládat se souhlasem osoby, proti níž se řízení vede, již v průběhu trestního řízení, a to nejdéle do jeho pravomocného skončení. Výchovná opatření usměřňují způsob života mladistvého, a tím podporují a zajišťují jeho výchovu.

Dohled probačního úředníka

Účelem dohledu probačního úředníka je sledování a kontrola chování mladistvého, zaměřená na zajištění ochrany společnosti a snížení možnosti opakování trestné činnosti, a také odborné vedení a pomoc mladistvému s cílem zajistit, aby v budoucnu vedl řádný život.

Probační program

Probačním programem se rozumí zejména program sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutický program, program zahrnující obecně prospěšnou činnost, vzdělávací, doškolovací, rekvalifikační nebo jiný vhodný program k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého, a to s různým režimem omezení v běžném způsobu života, který směřuje k tomu, aby se mladistvý vyhnul chování, které by bylo v rozporu se zákonem, a k podpoře jeho vhodného sociálního zázemí a k urovnání vztahů mezi ním a poškozeným.

Mladistvému se zpravidla uloží, aby podle svých sil nahradil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu, kterou proviněním způsobil, nebo aby vydal bezdůvodné obohacení získané proviněním.

Dohled nad výkonem probačního programu vykonává probační úředník.

Výchovné povinnosti

Výchovné povinnosti stanoví mladistvému, aby zejména:

- a) bydlel s rodičem nebo jiným dospělým, který je odpovědný za jeho výchovu,
- b) jednorázově nebo ve splátkách zaplatil přiměřenou peněžitou částku, kterou zároveň určí, na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti poskytovanou podle zvláštního zákona,
- c) vykonal bezplatně ve volném čase společensky prospěšnou činnost,
- d) usiloval o vyrovnání s poškozeným,
- e) nahradil podle svých sil škodu způsobenou proviněním,
- f) podrobil se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením nebo zabezpečovací detencí podle trestního zákoníku,
- g) podrobil se ve svém volném čase vhodnému programu sociálního výcviku, psychologickému poradenství, terapeutickému programu, vzdělávacímu, doškolovacímu, rekvalifikačnímu nebo jinému vhodnému programu.

Vykonání společensky prospěšné činnosti určitého druhu smí být mladistvému uloženo jen tak, aby nenarušilo jeho přípravu na budoucí povolání, především plnění povinností souvisejících se vzdělávacím programem školy, nebo výkon povolání či zaměstnání, a na dobu nejvýše čtyř hodin denně, osmnácti hodin týdně a šedesáti hodin celkem.

Výchovná omezení

Výchovné omezení stanoví mladistvému, aby zejména:

- a) nenavštěvoval určité akce, zařízení nebo jiné pro mladistvého nevhodné prostředí,
- b) nestýkal se s určitými osobami,
- c) nezdržoval se na určitém místě,
- d) nepřechovával předměty, které by mohly sloužit k páčání dalších provinění,
- e) neužíval návykové látky,
- f) neúčastnil se hazardních her, sázek a hraní na výherních hracích přístrojích,
- g) neměnil bez předchozího ohlášení probačnímu úředníkovi místo svého pobytu,
- h) neměnil bez předchozího oznámení probačnímu úředníkovi bezdůvodně svoje zaměstnání.

Napomenutí s výstrahou

Napomenutím s výstrahou soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce mladistvému v přítomnosti jeho zákonného zástupce důrazně vytkne protiprávnost jeho činu a upozorní ho na konkrétní důsledky, jež mu hrozí podle tohoto zákona v případě, že by v budoucnu páchal další trestnou činnost.

Je-li to účelné a vhodné, může soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce při vyslovení napomenutí s výstrahou současně přenechat postižení mladistvého jeho zákonnému zástupci, škole, jíž je mladistvý žákem, nebo výchovnému zařízení, v němž žije.

Ochranná opatření

Ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění části majetku a zabránění věci se ukládají podle trestního zákoníku. Ochrannou výchovu lze uložit pouze podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

Ochranná výchova

Soud pro mládež může mladistvému uložit ochrannou výchovu, pokud:

- a) o výchovu mladistvého není náležitě postaráno a nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v jeho vlastní rodině nebo v rodině, v níž žije,
- b) dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána, nebo
- c) prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy, a nepostačuje uložení výchovných opatření.

Ochranná výchova trvá, dokud to vyžaduje její účel, nejdéle však do dovršení osmnáctého roku věku mladistvého; soud pro mládež může ochrannou výchovu prodloužit až do dovršení devatenáctého roku.

*Soud může ochrannou výchovu přeměnit v **ústavní výchovu**. Nesplní-li mladistvý očekávání, že bez omezení, jimž byl během trvání ochranné výchovy podřízen, se bude řádně chovat, soud pro mládež rozhodne, že se ve výkonu ochranné výchovy pokračuje. Obdobně postupuje soud pro mládež při přeměně ústavní výchovy na ochrannou výchovu.*

Trestní opatření

Druhy trestních opatření:

- a) **obecně prospěšné práce** (nesmí přesáhnout 150 hodin),
- b) **peněžité opatření** (v rozmezí 10 - 365 denních sazeb, denní sazba činí nejméně 100 Kč a nejvíce 5000 Kč),
- c) **peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu** (soud pro mládež stanoví zkušební dobu až na 3 roky),
- d) **propadnutí věci**,
- e) **zákaz činnosti** (horní hranice sazby nesmí převyšovat 5 let),
- f) **vyhoštění** (v rozmezí 1 až 5 let může soud pro mládež uložit jen za podmínek stanovených v trestním zákoníku),
- g) **domácí vězení** (maximálně 1 rok),
- h) **zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce** (horní hranice sazby nesmí převyšovat 5 let),

i) **odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu** (podmíněně odsouzení),

j) **odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem** (podmíněně odsouzení s dohledem),

k) **odnětí svobody nepodmíněné.**

*Novela zákonem č. 333/2020 Sb. dopadá i na doplnění zákona o soudnictví ve věcech mládeže, když i tady se nově zavádí **trestní opatření zákazu držení a chovu zvířat**, které je možné ukládat mladistvým v délce **maximálně pěti let**, nesmí však být překážkou přípravy mládeže na povolání.*

Podmíněné odsouzení a podmíněné odsouzení s dohledem

Při podmíněném odsouzení mladistvého nebo při jeho podmíněném odsouzení k odnětí svobody s dohledem stanoví soud pro mládež **zkušební dobu na 1 až 3 roky**. Současně může soud pro mládež uložit i výchovná opatření.

Odnětí svobody nepodmíněné

Trestní sazby odnětí svobody stanovené v trestním zákoníku **se u mladistvých snižují na polovinu**, přičemž však **horní hranice trestní sazby nesmí převyšovat 5 let a dolní hranice 1 rok**.

V případě, že mladistvý spáchal provinění, za které trestní zákoník dovoluje uložení **výjimečného trestu**, může soud pro mládež uložit mladistvému **odnětí svobody na 5 až 10 let**.

3.4 Opatření ukládaná osobám mladším patnácti let

Dítě mladší patnácti let není trestně odpovědné.

Dopustí-li se dítě mladší patnácti let činu jinak trestného, může mu soud pro mládež (na návrh státního zastupitelství) uložit tato opatření:

- a) výchovnou povinnost,
- b) výchovné omezení,
- c) napomenutí s výstrahou,
- d) zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče,
- e) dohled probačního úředníka,
- f) ochrannou výchovu,
- g) ochranné léčení.

Ochrannou výchovu soud pro mládež uloží dítěti, které spáchalo čin, za nějž trestní zákoník dovoluje uložení výjimečného trestu, a které v době spáchání činu dovršilo dvanáctý rok svého věku a bylo mladší patnácti let nebo dítěti, které v době spáchání činu bylo mladší patnácti let, odůvodňuje-li to povaha spáchaného činu jinak trestného a je-li to nezbytně nutné k zajištění jeho řádné výchovy.

Ochranné léčení může soud pro mládež uložit dítěti mladšímu patnácti let a to na základě výsledků předchozího vyšetření duševního stavu dítěte (§ 58), jestliže spáchalo čin jinak trestný:

a) ve stavu vyvolaném duševní poruchou, nebo

b) pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním, jde-li o dítě, které se oddává zneužívání takové látky,

a jeho pobyt na svobodě bez uložení ochranného léčení je nebezpečný.

Podle povahy nemoci a léčebných možností soud pro mládež uloží ochranné léčení ústavní nebo ambulantní.

Ochranné léčení potrvá, dokud to vyžaduje jeho účel. **Soud pro mládež** nejméně **jednou za dvanáct měsíců přezkoumá**, zda důvody pro další pokračování ochranného léčení trvají, jinak je zruší.

Dítěti může být současně uloženo i více opatření, je-li to potřebné k dosažení účelu tohoto zákona.

Podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže upravuje zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. Mládeží se rozumí děti a mladiství. Dítětem mladším patnácti let je ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovrší patnáctý rok věku. Mladistvým se rozumí ten, kdo v době spáchání provinění dovrší patnáctý rok a nepřekročí osmnáctý rok svého věku. Orgány činnými podle tohoto zákona jsou policejní orgány, státní zástupci a soudy pro mládež. Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá provinění. Za provinění může soud mladistvému uložit výchovná, ochranná a trestní opatření. Dítě mladší patnácti let není trestně odpovědné – a soud pro mládež mu může uložit výchovná opatření a z ochranných opatření pouze ochrannou výchovu, ochranné léčení.

1. Od jakého roku věku je český občan trestně odpovědný?
2. Do jakého roku věku je občan považován za „dítě“ dle TrZ?
3. Vyjmenujte druhy výchovných opatření.
4. Vyjmenujte druhy trestních opatření a jejich výměry/sazby, jak se přeměňují, jaké jsou zkušební doby.
5. Vyjmenujte druhy ochranných opatření – a podmínky jejich ukládání.
6. Jak často soud pro mládež přezkoumává důvodnost ochranného léčení a zabezpečovací detence?
7. Co je relativní trestní odpovědnost?
8. Jaká opatření lze uložit osobám mladším patnácti let?

*Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (**zákon o soudnictví ve věcech mládeže**), ve znění pozdějších předpisů*

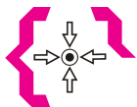
Zákon č. 40/2009 Sb., **trestní zákoník**, ve znění zák. č. 306/2009 Sb. a pozdějších předpisů

Zákon č. 257/2000 Sb. **o Probační a mediační službě** ve znění pozdějších předpisů (včetně zákona č. 359/1999 Sb., **o sociálně-právní ochraně dětí**, ve znění pozdějších předpisů)

ŠUBRT, M. **Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže**, 2. rozšířené vydání, Policejní akademie České republiky v Praze, 2010, ISBN 978-80-7251-333-8.

ÚZ č. 1456 - Trestní předpisy 2022, podle stavu k 1. 1. 2022, 480 stran, vydal: Sagit, a. s., EAN: 9788074884948, ISBN: 978-80-7488-494-8

4. ZVLÁŠTNÍ ČÁST TRESTNÍHO ZÁKONÍKU

Po úvodu do Zvláštní části trestního zákoníku z hlediska systematiky je cílem naučit studenta orientaci ve Zvláštní části nového trestního zákoníku, provádět rozbor skutkových podstat nejčastěji se vyskytujících trestných činů (formální znaky, výklad) a aplikaci při posuzování konkrétních případů, právnímu rozboru jednotlivých skutkových podstat trestných činů a uvádění konkrétních příkladů u nejčastěji se vyskytujících trestných činů, a to s možností nahlížení do Zvláštní části trestního zákoníku (bez poznámek a komentářů).

300 minut

dítě
obydlí
újma na zdraví
hranice výše škod
omamná a psychotropní látka
návyková látka
množství větší než malé
úřední osoba
domácí násilí
rasově motivovaný delikt

4.1 Úvod do Zvláštní části TrZ

Základem systematiky Zvláštní části trestního zákona je zpravidla členění skutkových podstat podle objektu trestného činu. **Právě podle objektu lze provést nejzásadnější členění trestných činů** - na trestné činy proti státu a společnosti, trestné činy proti jednotlivci.

V novém trestním zákoníku, resp. v novém pojetí trestního práva hmotného (v jeho Zvláštní části) vidíme zásadní změnu v přístupu k trestněprávní ochraně významných společenských zájmů a nadřazení základních lidských práv a svobod nad ostatní zájmy chráněné tímto zákoníkem. Ve Zvláštní části trestního zákoníku došlo k zásadním změnám v řazení hlav (objektů). Do středu pozornosti a v důsledku toho i do popředí trestněprávní ochrany se dostává člověk, jeho život, zdraví, tělesná integrita, osobní svoboda, nedotknutelnost, důstojnost, vážnost, čest, ochrana jeho soukromí, obydlí, majetku a jiných jeho základních lidských práv, svobod a zájmů. Pořadí jednotlivých hlav poskytujících ochranu zájmům těchto subjektů v trestním zákoníku bylo stanoveno především podle šíře a závažnosti chráněných zájmů.

Z těchto důvodů byly **do první hlavy** zařazeny **trestné činy proti životu a zdraví, do druhé hlavy trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti,**

soukromí a listovního tajemství a do hlavy třetí trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.

Rodina je základní buňkou společnosti. Její hodnoty a tradice jsou nedotknutelné a její význam pro společnost je zcela zásadní a neocenitelný. Proto **trestné činy proti rodině a mládeži**, která reprezentuje novou generaci společnosti, kontinuitu a perspektivu jejího vývoje, byly z hlediska významu těchto chráněných zájmů zařazeny **do čtvrté hlavy** Zvláštní části trestního zákoníku.

Ochranu majetku, vlastnických, užívacích i dalších práv k němu vyjadřují skutkové podstaty trestných činů proti majetku zařazených **do páté hlavy**. **V hlavě šesté** jsou pak zařazeny **trestné činy hospodářské**. Život, zdraví nebo majetek chrání i skutkové podstaty **trestných činů obecně nebezpečných**, které jsou zařazeny **do sedmé hlavy, a trestných činů proti životnímu prostředí**, které mají samozřejmě širší společenský dopad, neboť životní prostředí vytváří přirozené podmínky existence člověka, zvířat, rostlin i dalších organismů a je předpokladem jejich dalšího vývoje, a proto jsou zařazeny do samostatné **hlavy osmé**.

V dalších hlavách následují trestné činy proti kolektivním zájmům a právům, tedy proti státu jako nejvyšší formě politické organizace společnosti, v té souvislosti i proti mezinárodním organizacím vytvářeným státy, dále proti státním i samosprávným orgánům, úředním osobám, některým vybraným právnickým osobám a jiným organizacím. **V hlavě deváté** jsou pak zařazeny **trestné činy proti republice nebo mezinárodní organizaci** a **v hlavě desáté trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných**. **Trestné činy proti brannosti** jsou zařazeny **v hlavě jedenácté**. Na tuto hlavu navazuje **hlava dvanáctá** obsahující **trestné činy vojenské**.

V poslední hlavě třinácté jsou zařazeny **trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy**. V hlavách a oddílech trestního zákona jsou tak soustředěny skupiny činů napadajících tentýž druhový objekt. Tento základní rys systematiky Zvláštní části trestního práva je příznačný i pro zahraniční trestněprávní úpravy.

Zvláštní část trestního zákona obsahuje taxativní výčet všech typů trestných činů, jejich přesné definice (znění skutkových podstat) a stanovené trestní sankce, z nichž soud vychází při rozhodování o trestu (viz kapitolu Trestní sankce).

4.2 Skutkové podstaty vybraných trestných činů podle hlav TrZ

TRESTNÉ ČINY PROTI ŽIVOTU A ZDRAVÍ

Trestné činy proti životu

Objektem těchto trestných činů je ochrana života.

Je nutno upozornit na zvlášť závažný zločin **vraždy** v § 140, který má v základní trestní sazbě odnětí svobody na deset až osmnáct let – a v dalších odstavcích je zvyšován na možnost uložení výjimečného trestu (viz kvalifikovaná skutková podstata v odst. 3), kdy je vražda spáchána mj. na těhotné ženě, na dítěti mladším patnácti let, ale i na zdravotnickém pracovníkovi (záchranáři). Patří sem i tzv. rasově motivovaná vražda... V § 141 je uveden zločin **zabití**, který je prakticky vraždou z omluvitelné pohnutky, když jde o úmyslné usmrcení jiného *v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí myslí anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného*.

V dalším ustanovení je zločin **vraždy novorozeného dítěte matkou**. Zde upozorňuji na konkrétní subjekt, jímž je matka ve stavu rozrušení způsobeném porodem. Pokud nebude tento stav prokázán znalcem-porodníkem, šlo by o kvalifikovanou vraždu dle § 140 odst. 3 písm. c) TrZ.

U **usmrcení z nedbalosti** v § 143 upozorňují, že i přes desetiletou trestní sazbu v posledním odstavci, jde stále o přečin.

Trestný čin **účasti na sebevraždě** mj. vylučuje eutanázii (pomoc k sebevraždě).

Trestné činy proti zdraví

Těžké ublížení na zdraví v § 145 zahrnuje úmyslné způsobení těžké újmy na zdraví jinému – již v základní skutkové podstatě jde o zvlášť závažný zločin, v kvalifikované skutkové podstatě je přísněji trestný pachatel, který mimo jiné zaútočí na dítě mladší patnácti let, na zdravotníka-záchranáře; zahrnuje i rasově motivovaný útok.

Podobně je tomu i u trestného činu **ublížení na zdraví** v § 146, kdy je přísněji trestán pachatel ve vztahu k osobám u předchozího zločinu.

Stejně jako u zločinu zabití je mírněji trestán pachatel **ublížení na zdraví**, resp. **těžkého ublížení na zdraví, z omluvitelné pohnutky** v § 146a, přičemž formulace „*omluvitelné pohnutky*“ je stejná jako u zločinu zabití.

Nedbalostní trestné činy, tedy přečiny **těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti** a **ublížení na zdraví z nedbalosti** jsou v následujících paragrafech, přičemž u mírnějšího z nich nepostačuje samotné kulpózní ublížení na zdraví, ale přečinem je pouze tehdy, když pachatel *poruší důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona*.

*Pojmy **újma na zdraví** a **těžká újma na zdraví** obsahuje § 122 TrZ.*

Trestné činy ohrožující život nebo zdraví

Z trestných činů v této hlavě jsou vždy podrobně probírány přečiny **neposkytnutí pomoci**, kdy je odlišován subjekt obecný v § 150 odst. 1 TrZ od subjektu speciálního v § 150 odst. 2 TrZ – a konečně v § 151 TrZ je konkrétní subjekt (řidič dopravního prostředku-účastník dopravní nehody).

Ke spáchání dalších trestných činů, tj. k **šíření nakažlivé lidské nemoci** a **ohrožení pohlavní nemocí** postačí i nedbalostní forma zavinění (tj. subjektivní stránka trestného činu).

Podobně je tomu i u dalších trestných činů **ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty**.

K trestnosti **rvačky** v § 158 je třeba účasti tří a více osob.

Trestné činy proti těhotenství ženy

V tomto dílu je uvedena trestnost nedovoleného přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy, ale i s jejím souhlasem, svádění a pomoc těhotné ženě k umělému přerušování těhotenství. Zdůraznit je nutno z hlediska trestní „neodpovědnosti“ společné ustanovení v § 163 TrZ.

Trestné činy související s neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi a orgány, lidským embryem a lidským genomem jsou pak uvedeny v dílu pátém.

TRESTNÉ ČINY PROTI SVOBODĚ A PRÁVŮM NA OCHRANU OSOBNOSTI, SOUKROMÍ A LISTOVNÍHO TAJEMSTVÍ

Trestné činy proti svobodě

Z této hlavy upozorňuji na následující trestné činy:

Zločin **zbavení osobní svobody**, kde je uvedeno i jednání spadající do sféry rasově motivovaných trestných činů.

U dalších trestných činů, které mj. patří do jednání nazývaného „šikanování“ je nutné uvést:

Omezování osobní svobody v § 171 TrZ, kdy je trestný ten, „*kdo jinému bez oprávnění brání užívat osobní svobody...*“. Objektem je tu svoboda volného pohybu zajištěného ústavou. I zde je přísněji postihováno rasově motivované jednání. To je přísněji trestáno i v případě zločinu **zavlečení** v dalším ustanovení TrZ.

V § 173 je pak zvlášť závažný zločin **loupeže**, kdy pachatel „*proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci*“. Zločin je dokonán již samotným útokem, resp. pohrůžkou bezprostředního násilí – a není rozhodné, zda se pachatel cizí věci zmocnil.

Skutková podstata trestného činu **vydírání** dle § 175 zní: „*Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl...*“ Rozdíl mezi loupeží a vydíráním spočívá mj. v bezprostřednosti pohrůžky. Přísnější trestní sazbu pak může očekávat pachatel rasově motivovaného útoku.

Čtvrtým trestným činem v rámci „šikany“ může být i **útisk** v § 177, kdy pachatel „*...jiného nutí, zneužívaje jeho tísně nebo závislosti, aby něco konal, opominul nebo trpěl...*“.

Porušování domovní svobody v § 178 chrání nedotknutelnost obydlí a postihuje mj. i neoprávněné setrvání v obydlí jiného.

Trestné činy proti právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství

Vždy je nutno stále častěji všem připomínat povinnost chránit osobní data – a tedy i trestnost **neoprávněného nakládání s osobními údaji**, kde z hlediska subjektivní stránky postačí i nedbalostní forma zavinění.

Přečin **poškození cizích práv** dle § 181 TrZ, jinak nazývaný jako tzv. **morální podvod**, spočívá ve způsobení vážné újmy na právech uvedením někoho v omyl, nebo využitím omylu jiného. Jeho nejčastější formou je vydávání se za někoho jiného (např. za úřední osobu aj.).

Do **porušení tajemství dopravovaných zpráv** (resp. jejich ochrany) v §182 patří nejen uzavřené listy a další písemnosti, ale zejména „... *datové, textové, hlasové, zvukové či obrazové zprávy posílané prostřednictvím sítě elektronických komunikací...*“ – a tedy obsah e-mailové pošty, textových zpráv SMS, telefonních hovorů, včetně vyzrazení tajemství z obsahu takové komunikace. Zajímavou otázkou je jistě zjišťování názoru, zda je trestná tzv. „partnerská kontrola“ nahlížením do obsahu e-mailů, mobilních telefonů atd. – a zda mají rodiče právo tímto způsobem kontrolovat své děti...

Trestné je i **porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí**.

Přečin **pomluvy** najdeme v § 184 TrZ – a jde o sdělení nepravdivého údaje, který „...*je způsobilý značnou měrou ohrozit vážnost jiného u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu...*“. Spáchání pomluvy „*tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem*“ je přísněji trestné.

TRESTNÉ ČINY PROTI LIDSKÉ DŮSTOJNOSTI V SEXUÁLNÍ OBLASTI

Trestný čin znásilnění

Jde o násilné donucení k pohlavnímu styku, a to i pod pohrůžkou násilí, resp. zneužití bezbrannosti jiné osoby. Zločinem je tehdy, dojde-li přitom k souloži nebo k jinému pohlavnímu styku provedenému způsobem srovnatelným se souloží, nebo na dítěti. Je-li dítě mladší patnácti let, jde o zvlášť závažný zločin.

Sexuální nátlak je prakticky „*sexuálním vydíráním*“.

Poměrně častým (latentním) zločinem je jistě **pohlavní zneužití** v §187 TrZ, kdy jde o (dobrovolnou) soulož s dítětem mladším patnácti let nebo o jiný způsob pohlavního zneužití.

V případě zneužití takového dítěte osobou, která má povinnost dozoru nad ním, a zneužívá jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu, jde už o zvlášť závažný zločin.

A trestný je i tzv. incest, tedy přečin **soulože mezi příbuznými** v § 188 TrZ, který prakticky mnohdy navazuje na předchozí odstavec – a může být s tímto zločinem v tzv. jednočinném souběhu.

Z dalších trestných činů v této hlavě trestního zákoníku lze uvést trestný čin **kuplířství**, přečin **prostituce ohrožující mravní vývoj dětí** a přečin **šíření pornografie** v §191 - a zvláště pak je nutno upozornit na trestný čin **výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií** v § 192, kdy pachatel „*přechovává fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem...*“, anebo „*vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem, anebo kdo kořistí z takového pornografického díla...*“. O zločin půjde zejména, když je takový čin spáchán „*tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem...*“.

Novelou TrZ z roku 2014 se vedle dosavadního **přechovávání dětské pornografie**, se trestnost tohoto ustanovení TrZ rozšiřuje i o úmyslné **získání přístupu k dětské pornografii** prostřednictvím informační nebo komunikační technologie (tzn. především internet)

Zcela nově se objevila i skutková podstata trestného činu „**účast na pornografickém představení**“ (§193a). Pokud je účinkujícím dítě, hrozí se divákům apod. za jejich úmyslem limitovanou účast na představení až dvouletým trestem. A další nově vloženou skutkovou podstatou je „**navazování nedovolených kontaktů s dítětem**“ (§ 193b), kdy trestným se stal ten, „... kdo navrhne schůzku dítěti mladšímu patnácti let s úmyslem spáchat na něm pohlavní zneužití (§ 187), vyrobit dětskou pornografii (§ 192) nebo dítě k takové výrobě přimět (§ 193), nebo svést takové dítě k prostituci (§ 202), popř. spáchat jiný sexuálně motivovaný trestný čin.“.

Nejzávažnějším z této hlavy je trestný čin (resp. přečin v základní skutkové podstatě, a zločin v odst. 2 a 3) **zneužití dítěte k výrobě pornografie** (dle § 193 TrZ).

Transpozicí z EU by TrZ aktuálně doplněn i o trestnost **Účasti na pornografickém představení** (§ 193a TrZ) a o trestný čin **Navazování nedovolených kontaktů s dítětem** (§ 193b TrZ).

TRESTNÉ ČINY PROTI RODINĚ A DĚTEM

Těmto trestným činům, resp. jejich skutkovým podstatám je věnována největší pozornost.

Zřejmě nejčastěji stíhaným přečinem z této hlavy je **zanedbání povinné výživy** dle § 196.

Pachatel zde „*neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce...*“. Zde je třeba zdůraznit, že jde o speciální subjekt, k zavinění postačí i nedbalost a „*zákonná povinnost*“ se dovozuje ze zákona o rodině, resp. nově z občanského zákoníku (od roku 2014).

U trestného činu **týrání svěřené osoby** může jít i o týrání psychické. A stejně tak u dalšího trestného činu **týrání osoby žijící ve společném obydlí** v dalším § 199 TrZ. Tento trestný čin je typickým představitelem tzv. domácího násilí.

Podle § 133 TrZ se obydlím rozumí dům, byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležející. V rámci této otázky se ukládá vyjmenovat (pokud možno) všechny trestné činy, spadající do oblasti „domácího násilí“. Pro nedostatek místa uvádím, že jde o desítky skutkových podstat, počínaje dosavadními trestnými činy, ale patří sem i trestné činy proti majetku, proti pořádku ve věcech veřejných atd.

Určitě nejčastěji páchaným (ne však trestně stíhaným) je přečin **ohrožování výchovy dítěte** v § 201 TrZ, kde vždy upozorňuji na znění skutkové podstaty a zdůrazňuji, že z hlediska zavinění stačí i tzv. nevědomá nedbalost. Trestným je ten, „*kdo, byť i z nedbalosti, ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte tím, že ho svádí k zahálčivému nebo nemravnému životu, umožní mu vést zahálčivý nebo nemravný život, nebo mu umožní opatřovat pro sebe nebo pro jiného prostředky trestnou činností nebo jiným zavrženíhodným způsobem, či závažným způsobem poruší svou povinnost o ně pečovat nebo jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti...*“. Již samotné znění skutkové podstaty je dosti výmluvné – a je nutno dodat, že tento přečin bývá i v tzv. jednočinném (ideálním) souběhu s dalšími trestnými činy (např. v případě pohlavního zneužívání s incestem a pohlavním zneužitím, dále u drogových deliktů ve vztahu k dětem atd.). V dalším odstavci je trestní postih umožnění tzv. gamblingu dětem.

U přečinu **svádění k pohlavnímu styku** se logicky nabízí otázka, zda je trestné i aktivní dítě pro návod či pomoc k trestnému činu. To však řeší následující § 203 TrZ.

Podání alkoholu dítěti je trestné tehdy, když pachatel „*ve větší míře nebo opakovaně prodá, prodá nebo poskytne dítěti alkohol...*“.

Podle § 126 TrZ se dítětem rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.

TRESTNÉ ČINY PROTI MAJETKU

Druhovým objektem u těchto trestných činů je ochrana majetku.

U následujících trestných činů **kvalifikačně záleží zejména na výši způsobené škody, která je vymezena v § 138 odst. 1 TrZ.** Aktuální novelou TrZ zákonem č. 333/2020 Sb. došlo k zcela zásadním změnám úrovní škody, spočívajícím ve zdvojnásobení dolních hranic škod:

- **škoda nikoliv nepatrná** (od 10 000 Kč) = odděluje trestné činy od přestupků...
- **škoda nikoliv malá** (od 50 000 Kč)
- **větší škoda** (od 100 000 Kč)
- **značná škoda** (od 1 miliónu Kč)
- **škoda velkého rozsahu** (od 10 miliónů Kč).

Nejčastěji páchaným trestným činem je **krádež**, spočívající mj. ve zmocnění se cizí věci...

V dalších odstavcích se trestní sazba odvíjí od výše způsobené škody (viz výše), přičemž nejzávažnější je zločin (v posledním odstavci), kdy je pachatel při způsobení škody nad pět miliónů ohrožen trestní sazbou (toliko) do deseti let.

Obdobně je to u dalších majetkových trestných činů **zpronevěry, podvodu, pojistného podvodu, úvěrového podvodu a dotačního podvodu**, přičemž jde o úmyslné trestné činy.

Odlíšné trestní sazby jsou u přečinu **neoprávněného užívání cizí věci**, kde je třeba odlišit úmysl přechodného užívání od přisvojení si věci. Samozřejmě takový úmysl musí být prokázán (příklad odcizení drahého motorového vozidla).

Podílnictví spočívá v ukrytí, převedení na sebe nebo jiného anebo užívání věci, která byla získána trestným činem nebo jako odměna za něj atd. V následujícím ustanovení je pak i nedbalostní forma, která je rovněž trestná.

Legalizace výnosů z trestné činnosti, zastírání původu nebo ztížení či znemožnění zjištění původu věcí (peněz), získaných trestným činem apod. je společně s podílnictvím trestněprávním prostředkem proti „**praní špinavých peněz**“. Trestná je i **legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti**.

Zajímavým trestným činem je **zatajení věci** (dříve „zatajení nálezu“), z něhož jasně vyplývá povinnost odevzdat „*cizí věc nebo jinou majetkovou hodnotu nikoli nepatrné hodnoty, která se dostala do jeho moci nálezem, omylem nebo jinak bez přivolení osoby oprávněné...*“. V opačném případě se občan dopouští tohoto trestného činu.

Porušení povinnosti při správě cizího majetku, tj. „porušení zákonem uložené nebo smluvně převzaté povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek...“, je rovněž trestné – a v dalším ustanovení má trestnou i nedbalostní formu zavinění.

Další ustanovení v této hlavě se týkají věřitelů, insolvenčního řízení aj.

Často páchaným trestným činem (mj. i v rámci tzv. domácího násilí) je **poškození cizí věci**, když trestné je zničení, poškození atd. cizí věci, ve třetím odstavci je přísnější trestný pachatel jednající z rasově motivované pohnutky, ve druhém odstavci je samostatná skutková podstata postihující sprejerství.

Připomenout je třeba i skupinu tří trestných činů vztahujících se k IT problematice, jimiž jsou:

neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací, dále opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat, jakož i poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti.

TRESTNÉ ČINY HOSPODÁŘSKÉ

Tato hlava trestního zákoníku souvisí s trestnými činy proti majetku, je zařazena do společné otázky – a není nutno se jí podrobněji věnovat. Takže lze uvést následující skutečnosti – a rozdělit tuto hlavu TrZ do jednotlivých dílů, popř. označit frekventované trestné činy:

Díl 1: Trestné činy proti měně a platebním prostředkům

Vedle přečinu, resp. zločinu **padělání a pozměnění peněz**, jímž si každý stát chrání svou měnu, je třeba z praktického pohledu upozornit na skutkovou podstatu přečinu **udávání padělaných a pozměněných peněz**, kde postačí, když pachatel „...*padělané nebo pozměněné peníze, jimiž mu bylo placeno jako pravými, udá jako pravé...*“. Jde o úmyslný přečin...

Díl 2: Trestné činy daňové, poplatkové a devizové

Zásadními trestnými činy jsou **zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby**, kdy musí jít o zkrácení daně, cla, ale i pojistného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, pojistného na úrazové pojištění, pojistného na zdravotní pojištění, poplatku aj.

Podobně je trestné **neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby** zaměstnavatelem nebo plátcem...Trestní odpovědnost tohoto speciálního subjektu zaniká, „*jestliže pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlášovat rozsudek.*“.

Díl 3: Trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou

Sem patří mj. **neoprávněné podnikání** u pachatele, který „*neoprávněně ve větším rozsahu poskytuje služby nebo provozuje výrobní, obchodní nebo jiné podnikání...*“. A dále i **neoprávněné provozování loterie a podobné sázkové hry**.

Trestné je i **poškození spotřebitele** způsobením škody nikoli nepatrné (nejméně pět tisíc korun českých) tím, že je pachatel šidí na jakosti, množství nebo hmotnosti zboží, nebo uvedením výrobků, práce nebo služby ve větším rozsahu na trh a zatajením jejich podstatných vad.

Další skutkové podstaty postihují mj. porušení pravidel a pletich při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě.

Do tohoto dílu patří i tzv. celní delikty, jako je **porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou**, dále **porušení předpisů o kontrole vývozu zboží a technologií dvojího užití** a navazující delikty, týkající se vývozu zboží a technologií dvojího užití, dále pak trestné činy v souvislosti se zahraničním obchodem s vojenským materiálem.

Díl 4: Trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu

Z tohoto dílu patří mezi nejčastěji páchané (zejména občany pocházejícími z asijských zemí) **porušení práv k ochranné známce a jiným označením**.

Patří sem i **porušení chráněných průmyslových práv**, dále i **porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi**, jakož i **padělání a napodobení díla výtvarného umění**.

TRESTNÉ ČINY OBECNĚ NEBEZPEČNÉ

Trestné činy obecně ohrožující

Důležitými jsou oba „úvodní“ trestné činy, z jejichž dikce jednoznačně vyplývá forma zavinění:

Zločin obecného ohrožení spočívá v *úmyslném způsobení obecného nebezpečí tím, že pachatel vydá lidi v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví nebo cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu tím, že zapříčiní požár nebo povodeň nebo škodlivý účinek výbušnin, plynu, elektřiny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil nebo se dopustí jiného podobného nebezpečného jednání, nebo ten, kdo takové obecné nebezpečí zvýší anebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění...*

V případě, že pachatel tímto jednáním způsobí úmyslně smrt, je ohrožen nejpřísnější trestní sazbou, tj. i výjimečným trestem.

Přečin obecného ohrožení z nedbalosti je nedbalostní formou při podobné objektivní stránce, stejném objektu i subjektu.

Vydáním lidí v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví se rozumí takové ohrožení nejméně sedmi osob, u cizího majetku v nebezpečí škody velkého rozsahu jde o škodu ve výši nejméně pěti milionů korun českých.

Přečinu **ohrožení pod vlivem návykové látky** se dopustí ten, „*kdo vykonává ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil vlivem návykové látky, zaměstnání nebo jinou činnost, při kterých by mohl ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku...*“.

U řidiče motorového vozidla se tímto stavem „vylučujícím způsobilost“ rozumí jedno promile alkoholu v krvi. Jde o přečin nejčastěji páchaný řidiči, ale jsou i případy, kdy se jich dopouští i jiné profese, například lékaři.

Zásadní a neopominutelnou částí jsou „**drogové delikty**“:

Stěžejním trestným činem je **nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy** podle § 283. Trestným je ten, „*kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed...*“ . Jde o tzv. „dealerský paragraf“ – a v této základní skutkové podstatě je ještě trestní sazba „přečinová“.

V dalších odstavcích se trestní sazba poměrně razantně zpřísňuje, když ve druhém odstavci jde už o zvlášť závažný zločin, a to např. ve vztahu k dítěti (ve větším rozsahu) nebo v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu patnácti let. Trestní sazba odnětí svobody na osm až dvanáct let náleží např. pachateli, který spáchá tento čin ve větším rozsahu vůči dítěti mladšímu patnácti let. Nejpřísnější trestní sazba je např. pro odsouzené za mezinárodní organizovaný drogový zločin (deset až osmnáct let).

Seznamy **omamných a psychotropních látek (= OPL)** najdeme v přílohách č. 1–7 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, ve znění novel. **Prekursorem** je pak látka uvedená v příloze č. 9 tohoto zákona.

Trestné je i **přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu** „pro vlastní potřebu“ – a týká se neoprávněného přechovávání v **množství větším než malém**, přičemž tzv. měkké drogy (konopí, THC apod.) jsou trestány mírněji než ostatní omamné nebo psychotropní látky.

„Množství větší než malé“ již není striktně stanoveno vládním nařízením (zrušeno Nálezem Ústavního soudu dne 1. 8. 2013) – a vychází se opět individuálně podle předchozí právní praxe, soudních rozhodnutí, ale i z hlediska osoby pachatele, množství zadržené látky, její hmotnosti a kvality. Každý případ tedy bude posuzován podle praxe do konce roku 2009.

Dále sem patří přečin **nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku** a trestný čin **výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu**.

V § 287 TrZ, kde je specifikováno **šíření toxikomanie**, lze nalézt odpověď, jak je možno postihovat zneužívání omamných a psychotropních látek či prekursorů, které nejsou na seznamech tvořících přílohu zákona o omamných látkách – a není možno ilegální manipulaci s nimi postihnout podle § 283 TrZ. Jde totiž o svádění jiného ke zneužívání jiné **návykové látky** než alkoholu, podporování v tomto, anebo jiné podněcování ke zneužívání nebo šíření takové látky. Děje-li se tak vůči dítěti, pohybuje se pachatel ve vyšší trestní sazbě – a zločinu se pak dopouští ten, kdo tak koná vůči dítěti mladšímu patnácti let.

Podle § 130 TrZ se **návykovou látkou** rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobící nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.

V dalším dílu této hlavy najdeme **trestné činy ohrožující vzdušný dopravní prostředek, civilní plavidlo a pevnou plošinu**.

TRESTNÉ ČINY PROTI ŽIVOTNÍMU PROSTŘEDÍ

Jde o součást předchozí otázky – a z trestných činů zde uvedených lze zmínit: **poškození a ohrožení životního prostředí**, jenž je v dalším ustanovení doplňován kulpózní formou zavinění. Trestné je i **poškození vodního zdroje, poškození lesa, neoprávněné vypuštění znečišťujících látek, neoprávněné nakládání s odpady** aj., přičemž i tyto trestné činy mají uvedeno „**byt' i z nedbalostí**“, značící, že je zde zavinění úmyslné i nedbalostní.

Rekodifikace trestního zákoníku i implementace evropských předpisů doplnila tuto část trestního zákoníku mj. i o trestný čin **neoprávněného nakládání s chráněnými volně**

žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (včetně další skutkové podstaty s nedbalostní subjektivní stránkou).

V souvislosti s debátami, zda je v českém právu „zvíře“ pojímáno pouze jako „věc“, je nutno poukázat na ustanovení § 302 trestního zákoníku, které upravuje přečin **tyrání zvířat** v případech, kdy pachatel „*týrá zvíře zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, nebo surovým nebo trýznivým způsobem veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném*“. Je vyžadován úmysl. Za zvíře je považován **obratlovec**.

Stejnou novelou vylo do trestního zákoníku vloženo ustanovení § 302a, tj. trestný čin **chovu zvířat v nevhodných podmínkách**, namířené zejména vůči „množárnám“, a to i v rámci mezinárodního organizovaného zločinu, takže ve vyšších trestních sazbách (odst. 3.) jde už o zločin, ve 4. odst. o zvláště závažný zločin s trestní sazbou odnětí svobody na pět až deset let.

Naproti tomu následující § 303 uvádí přečin **zanedbání péče o zvíře z nedbalosti**, kde jsou však přísnější podmínky pro naplnění skutkové podstaty, když je jednak vyžadována tzv. „hrubá nedbalost“ při zanedbání potřebné péče o zvíře a z hlediska následku pak způsobení trvalých následků na zdraví nebo smrti.

TRESTNÉ ČINY PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ, CIZÍMU STÁTU A MEZINÁRODNÍ ORGANIZACI

Tyto trestné činy nejsou v seznamu otázek, ale v rámci přednášky je nutno ve stručnosti zmínit aspoň to důležité pro informovanost studentů.

Díl 1: Trestné činy proti základům České republiky, cizího státu a mezinárodní organizace

U zvláště závažného zločinu **vlastizrady** je nutno zmínit, že tohoto zločinu se může dopustit občan České republiky „ve spojení s cizí mocí“ – a hrozí za něj uložení trestu nejpřísnějšího.

Nutno odlišit od ústavního deliktu „**velezrady**“ (viz čl. 65 odst. 2 Ústavy ČR), jehož se může dopustit pouze prezident ČR a projednával by jej Ústavní soud ČR k žalobě Senátu Parlamentu ČR (viz ústavní žaloba na prezidenta Václava Klause).

Aktuálně (i do budoucna) stěžejními se i v rámci EU staly zvláště závažné zločiny **Teroristického útoku, Teroru, Účasti na teroristické skupině** (v §§ 311 – 313 TrZ), jakož i „celoevropsky“ doplněné **Financování terorismu** (§ 312d TrZ),

Podpora a propagace terorismu (§ 312e), **Vyhrožování teroristickým trestným činem** (§ 312f)

Díl 2: Trestné činy proti bezpečnosti České republiky, cizího státu a mezinárodní organizace

Kromě zločinu **vyzvědačství** je nutno zmínit (a studentům vysvětlit) trestný čin **ohrožení utajované informace**, který je dále trestný i z nedbalosti. Studentům je objasněn systém utajovaných informací a klasifikace na „**Vyhrazené**“, „**Důvěrné**“, „**Tajné**“ a „**Přísně tajné**“.

Z dílu, v němž jsou **trestné činy proti obraně státu**, přichází z praxe v úvahu trestný čin **služby v cizích ozbrojených silách** (dříve trestný čin služby v cizím vojsku).

TRESTNÉ ČINY PROTI POŘÁDKU VE VĚCÍCH VEŘEJNÝCH

Naproti tomu je třeba se podrobněji věnovat této hlavě trestního zákoníku, členěné do dílů:

Díl 1: Trestné činy proti výkonu pravomoci orgánu veřejné moci a úřední osoby
Přečin **násilí proti orgánu veřejné moci** se v dalších odstavcích mění na zločin, včetně zvláště závažného zločinu, přičemž násilí směřuje vůči výkonu pravomoci orgánu státní správy, územní samosprávy, soudu nebo jiného orgánu veřejné moci. Trestné je i vyhrožování těmito institucím, kdy jde o přečin **vyhrožování s cílem působit na orgán veřejné moci**.

Směřuje-li násilí či verbální vyhrožování usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením značné škody vůči konkrétní úřední osobě, může jít o trestný čin (až zvláště závažný zločin) **násilí proti úřední osobě**, respektive o přečin **vyhrožování s cílem působit na úřední osobu**. Musí však jít o souvislost s výkonem úřední pravomoci úřední osoby, tj. prokazovat, že šlo o útok (fyzický či verbální) „*v úmyslu působit na výkon pravomoci úřední osoby, nebo pro výkon pravomoci úřední osoby...*“. Naproti tomu samotná verbální urážka (bez vážně míněných výhrůžek) bude toliko přestupkem.

Díl 2: Trestné činy úředních osob

V úvodu tohoto dílu najdeme ustanovení TrZ, tj. **zneužití pravomoci úřední osoby** – a dopouští se ho „*úřední osoba, která v úmyslu způsobit jinému škodu nebo jinou závažnou újmu anebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch, vykonává svou pravomoc způsobem odporujícím jinému právnímu předpisu, nebo překročí svou pravomoc, či nesplní povinnost vyplývající z její pravomoci...*“. Připomenout je nutno, že přísněji trestný je i ten, který poškodí jiného z rasové pohnutky. Nedbalostní forma pak je v přečinu **maření úkolu úřední osoby z nedbalosti**.

Podle § 127 TrZ je úřední osobou mj. soudce, státní zástupce, poslanec nebo senátor Parlamentu České republiky, člen vlády České republiky nebo jiná osoba zastávající funkci v jiném orgánu veřejné moci, ale i člen zastupitelstva nebo odpovědný úředník územní samosprávy, orgánu státní správy nebo jiného orgánu veřejné moci, dále příslušník bezpečnostního sboru nebo strážník obecní policie, ale i soudní exekutor při výkonu exekuční činnosti a při činnostech vykonávaných z pověření soudu nebo státního zástupce a další osoby...

Díl 3: Úplatkářství

Jak samotný název napovídá, jde o tzv. korupční delikty, jejichž skutkové podstaty jsou podrobně vysvětlovány.

Jedná se o trestný čin **přijetí úplatku** – a může se ho dopustit osoba, která „*sama nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu pro sebe nebo pro jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek...*“. Přísněji trestné jsou úřední osoby, tedy speciální subjekty, které se tak dopouštějí zločinu, popř. zvláště závažného zločinu.

Poskytnutí nebo příslib úplatku jsou trestné podle dalšího ustanovení, tedy skutkové podstaty trestného činu **podplacení**. Obě zmíněné formy úplatkářství jsou doplněny přečinem **nepřímého úplatkářství**, tedy „zapojením“ další osoby („prostředníka“), jež svým vlivem nebo přes další osoby bude působit na úřední osobu, která

v inkriminované věci rozhoduje. Nutno připomenout, že trestní jsou všichni pachatelé, když možnost dřívější účinné lítosti (a dosažení beztrestnosti) při okamžitém oznámení nebyla do nového trestního zákoníku přejata – a lze maximálně využít institutu „spolupracujícího obviněného“.

Díl 4: Jiná rušení činnosti orgánu veřejné moci

Z těchto trestných činů lze uvést **zasahování do nezávislosti soudu** (působením na soudce, aby porušil své povinnosti v řízení před soudem) či přečin **pohrdání soudem**. Určitě je však nutno zdůraznit skutkovou podstatu přečinu **maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání** podle § 337 TrZ. Týká se totiž možnosti trestního postihu pro maření nebo „*podstatného ztížení*“ výkonu rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu veřejné moci u tam uvedených trestních sankcí, z nichž nejčastější je porušení zákazu činnosti spočívajícího v zákazu řízení motorových vozidel, uloženého soudem či správním orgánem. Z dalších odstavců je třeba s ohledem na samostatnou podotázku „domácího násilí“ uvádět i trestnost zmaření rozhodnutí o vykázání.

Další skutkové podstaty se týkají zejména ochrany naší státní hranice, neoprávněného pobytu na území republiky, neoprávněného zaměstnávání cizinců, ale např. i vzpoury vězňů.

Vždy je nutno připomínat trestné činy postihující jednání, které může výrazně ovlivnit dokazování v trestním řízení, a to trestný čin **křivého obvinění** podle § 345 TrZ, kdy v případě lživého obvinění jiného z trestného činu prostřednictvím médií je dokonce zločinem. **Křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek** směřuje k potrestání křivých znalců a svědků, kdy zejména svědci jsou (i dle trestního řádu) povinni „vypovídat pravdu a nic nezamlčet“... Obdobně jako znalec je důležitý v každém řízení před orgánem veřejné moci i tlumočník, který by mohl spáchat trestný čin **křivého tlumočení**.

Trestné je dále i **padělání a pozměnění veřejné listiny**, jakož i **padělání a vystavení nepravdivé lékařské zprávy, posudku a nálezu**.

Díl 5: Trestné činy narušující soužití lidí

V tomto dílu jsou mj. uvedeny trestné činy „**rasově motivované**“. Prvním z nich je přečin **násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 352 odst. 2 TrZ**.

Zcela zásadními trestnými činy v této oblasti jsou v § 355 přečin **hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob**, spočívající ve „*veřejném hanobení některého národa, jeho jazyka, některé rasy nebo etnické skupiny, nebo skupiny osob pro jejich skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnosti k etnické skupině, národnosti, politického přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou skutečně nebo domněle bez vyznání...*“, a v § 356 přečin **podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod**.

*Jak již bylo zmíněno, součástí této otázky je vyjmenování **všech rasově motivovaných trestných činů** ze Zvláštní části trestního zákoníku, kdy jsou v dosavadním výčtu uvedeny i další skutkové podstaty, počínaje trestnými činy proti životu a zdraví. Další budou uvedeny v poslední kapitole této Zvláštní části.*

Z tohoto dílu nelze vynechat dva přečiny, a to **nebezpečné vyhrožování** – a zejména zcela novou skutkovou podstatu **nebezpečného pronásledování** (jinak „*stalking*“).

Díl 6: Jiná rušení veřejného pořádku

V tomto dílu upozorňuji na přečin **výtržnictví** (v § 358), kdy formálně by postačovalo, že se pachatel „dopustí veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném hrubé neslušnosti nebo výtržnosti zejména tím, že napadne jiného, hanobí hrob, historickou nebo kulturní památku, anebo hrubým způsobem ruší přípravu, průběh nebo zakončení organizovaného sportovního utkání, shromáždění nebo obřadu lidí...“.

Zejména zde je uplatňován tzv. **materiální korektiv**, tedy přezkoumání stupně škodlivosti, vedoucí zpravidla k posouzení skutku jako přestupku.

Díl 7: Organizovaná zločinecká skupina

Obsahuje zvlášť závažný zločin **účasti na organizované zločinecké skupině se zvláštním ustanovením o účinné lítosti** a ustanovením o **beztrestnosti agenta**.

Díl 8: Některé další formy trestné součinnosti

V tomto dílu jsou uvedeny přečiny **podněcování k trestnému činu**, **schvalování trestného činu** a **nadržování**. Ve všech přednáškách, týkajících se trestní odpovědnosti obecné, „rodičovské“, jakož i různých profesních skupin (včetně pedagogů, výchovných pracovníků aj.), je nutné zvýrazňovat dvě další skutkové podstaty přečinů v § 367 a § 368, tj. **nepřekažení trestného činu** a **neoznámení trestného činu**. V obou skutkových podstatách jsou vždy taxativně uvedeny trestné činy, jichž se týká povinnost překazit či oznámit přípravu či spáchání deliktu. U neoznámení trestného činu je jejich rozsah/výčet menší. Tam je však nutno připomenout, že v případě trvajících či pokračujících deliktů může v případě neoznámení trestného činu jít o jeho nepřekažení (např. u dealerství omamných a psychotropních látek, pohlavní zneužití aj.), které je trestné.

TRESTNÉ ČINY PROTI BRANNÉ POVINNOSTI TRESTNÉ ČINY VOJENSKÉ

Tyto hlavy nejsou předmětem zkušebních otázek ani testů – a je o nich „na přání studentů“ diskutováno v rámci semináře...

TRESTNÉ ČINY PROTI LIDSKOSTI, PROTI MÍRU A VÁLEČNÉ TRESTNÉ ČINY

Z této poslední hlavy Zvláštní části trestního zákoníku se doplňuje výčet a výklad trestných činů rasově motivovaných, jimiž jsou **Trestné činy proti lidskosti** – a z nich zločiny **genocidia**, **útoku proti lidskosti** a **apartheidu a diskriminace skupiny lidí**. Je zcela evidentní, že tyto zločiny se prakticky nevyskytují, takže upozorňuji na tři zásadní rasově motivované přečiny a zločiny:

založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka, **šíření díla k propagaci hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod**, a z nich nejčastěji trestně stíhaný **projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka**, a na závěr výčtu této skupiny trestných činů i **popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia**.

Závěrem lze k této kapitole podotknout, že s ohledem na stanovený rozsah textu nelze více rozepsat znění skutkových podstat, jejich rozbor, uvést konkrétní příklady, ale to vše je obsahem přednášek, kdy je výklad věnován těm nejvíce frekventovaným trestným činům, a to z hlediska praxe, ale i z pohledu zaměření celkové výuky na Pedagogické fakultě Univerzity v Hradci Králové – a studenti pracují se Zvláštní částí trestního zákoníku, kterou mají k dispozici i při ústní zkoušce, aby byli schopni rozebrat konkrétní skutkovou podstatu, uvést příklad či na základě kazuistiky aplikovat trestní zákoník (přesné označení trestného činu).

Zvláštní část trestního zákoníku je členěna podle objektu trestného činu a podle objektu jsou trestné činy řazeny do hlav. Hlavy jsou nově řazeny podle významu, kdy na prvním místě je člověk, jeho život, zdraví, tělesná integrita, osobní svoboda, nedotknutelnost, důstojnost, vážnost, čest, ochrana jeho soukromí, obydlí, majetku a jiných jeho základních lidských práv, svobod a zájmů. Pořadí jednotlivých hlav poskytujících ochranu zájmům těchto subjektů v trestním zákoníku bylo stanoveno především podle šíře a závažnosti chráněných zájmů. Z těchto důvodů byly do první hlavy zařazeny trestné činy proti životu a zdraví, do druhé hlavy trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství a do hlavy třetí trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Trestné činy proti rodině a mládeži byly z hlediska významu těchto chráněných zájmů zařazeny do čtvrté hlavy Zvláštní části trestního zákoníku. Ochrana majetku, vlastnických, užívacích i dalších práv, tedy skutkové podstaty trestných činů proti majetku jsou zařazeny do páté hlavy. V hlavě šesté jsou pak zařazeny trestné činy hospodářské. Život, zdraví nebo majetek chrání i skutkové podstaty trestných činů obecně nebezpečných, které jsou zařazeny do sedmé hlavy, a trestné činy proti životnímu prostředí zařazené do samostatné hlavy osmé. V dalších hlavách následují trestné činy proti státu i proti mezinárodním organizacím vytvářeným státy, dále proti státním i samosprávným orgánům, úředním osobám, některým vybraným právnickým osobám a jiným organizacím. V hlavě deváté jsou pak zařazeny trestné činy proti republice nebo mezinárodní organizaci a v hlavě desáté trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných. Trestné činy proti brannosti jsou zařazeny v hlavě jedenácté. Na tuto hlavu navazuje hlava dvanáctá obsahující trestné činy vojenské. V poslední hlavě třinácté jsou zařazeny trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy. V hlavách a oddílech trestního zákona jsou tak soustředěny skupiny činů napadajících tentýž druhový objekt. Zvláštní část trestního zákona obsahuje taxativní výčet všech typů trestných činů, jejich přesné definice (znění skutkových podstat) a stanovené trestní sankce.

1. Podle čeho se člení trestné činy ve Zvláštní části TrZ?
2. Do kolika hlav jsou trestné činy členěny?
3. Vyjmenujte názvy hlav Zvláštní části podle pořadí v TrZ.
4. Kolik skutkových podstat trestných činů obsahuje Zvláštní část TrZ?
5. Jaký je rozdíl mezi vraždou a zabitím?
6. Jaký je rozdíl mezi loupeží a vydíráním?

7. Jaký je rozdíl mezi loupeží a krádeží?
8. Jaký je rozdíl mezi vydíráním a omezováním osobní svobody?
9. Vyjmenujte trestné činy z oblasti „šikany“.
10. Vyjmenujte trestné činy z oblasti „domácího násill“.
11. Vyjmenujte trestné činy z oblasti „rasově motivovaných“.
12. Jaký je rozdíl mezi omamnou a návykovou látkou?
13. Stanovte výši škody podle názvu.

Ústava České republiky (zák. č. 1/1993 Sb.)

Listina základních práv a svobod (zák. č. 2/1993 Sb.)

Zákon č. 40/2009 Sb., **trestní zákoník**, ve znění zák. č. 306/2009 Sb. a pozdějších předpisů

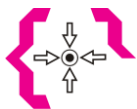
JELÍNEK, J. a kol. **Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou** 6. aktualizované vydání podle stavu k 1. 2. 2016, Leges, Praha. Vydáno: únor 2016, ISBN: 978-80-7502-106-9

ŠÁMAL, P. a kol. **Trestní zákoník. Komentář**. 2. vyd. Praha : C.H.Beck, datum vydání: 10.5.2012, ISBN: 978-80-7400-428-5

ŠUBRT, M. **Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže**, 2. rozšířené vydání, Policejní akademie České republiky v Praze, 2010, ISBN 978-80-7251-333-8.

ÚZ č. 1456 - Trestní předpisy 2022, podle stavu k 1. 1. 2022, 480 stran, vydal: Sagit, a. s., EAN: 9788074884948, ISBN: 978-80-7488-494-8

5. ZÁKLADY TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob je naprostou novinkou v českém trestním právu - a představuje průlom v teoretickém i aplikovaném pojetí trestní odpovědnosti, neboť v českém právním řádu byla trestní odpovědnost právnických osob neznámá a pachatelem trestného činu mohla být pouze osoba fyzická. V rámci výuky trestního práva se studenti seznámí se základy trestní odpovědnosti a naučí se zejména druhy trestních sankcí, které je možno právnickým osobám ukládat.

120 minut

právnická osoba
statutární orgán společnosti
paralelní souběh trestní odpovědnosti
princip přičitatelnosti

5.1 Obecná ustanovení

Podmínky trestní odpovědnosti právnických osob, tresty a ochranná opatření, které jim lze za spáchání stanovených trestných činů uložit, upravuje **zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim**. Nestanoví-li tento zákon jinak, použije se trestní zákoník a v řízení proti právnické osobě trestní řád.

Posuzuje se trestnost činu spáchaného na území České republiky právnickou osobou, která má sídlo v České republice nebo má na území České republiky umístěn podnik nebo organizační složku, anebo zde alespoň vykonává svoji činnost nebo zde má svůj majetek.

Trestný čin se považuje za spáchaný na území České republiky, dopustila-li se právnická osoba jednání zcela nebo zčásti na území České republiky, i když porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem nastalo nebo mělo nastat zcela nebo zčásti v cizině, nebo v cizině, pokud porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem nastalo nebo mělo, byť i jen zčásti, nastat na území České republiky. Podle zákona České republiky se posuzuje také trestnost činu, pokud jej v cizině spáchala právnická osoba mající sídlo v České republice.

Podle tohoto zákona nejsou trestně odpovědné:

- **Česká republika,**
- **územní samosprávné celky při výkonu veřejné moci, přičemž však majetková účast výše uvedených právnických osob na jiné právnické osobě nevylučuje její trestní odpovědnost.**

5.2 Základy trestní odpovědnosti právnických osob

Mezi základní předpoklady vzniku trestní odpovědnosti právnické osoby patří protiprávní jednání ve prospěch právnické osoby (nikoliv ke škodě), jejím jménem nebo v rámci její činnosti, a to členem jejího statutárního orgánu, jiným reprezentantem této právnické osoby a za určitých předpokladů i zaměstnancem, za podmínky, že toto protiprávní jednání lze právnické osobě přičítat.

Základní zásadu trestní odpovědnosti lze formulovat jako „**bez vůle není viny a bez viny není trestní odpovědnost**“. Zavinění ve vztahu k trestní odpovědnosti právnické osoby je nutno formulovat ve smyslu **institutu přičitatelnosti** trestného činu (spáchaného ku prospěchu či jménem právnické osoby kvalifikovanou fyzickou osobou) právnické osobě, který určitým způsobem propojuje fyzické osoby (fyzické pachatele trestné činnosti) a danou právnickou osobu s trestným činem.

V zákoně jsou uvedeny dvě skupiny osob, jejichž protiprávní jednání se přičítají právnické osobě, a to:

- **statutární orgán právnické osoby či jeho člen**, jiná osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, která je oprávněna jednat jménem právnické osoby (např. prokurista, advokát), dále osoba, která v právnické osobě vykonává řídicí či kontrolní činnost (např. vrcholový management, členové dozorčí rady, vnitřní audit) či osoba, která vykonává rozhodující vliv na řízení právnické osoby, jestliže její jednání bylo jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost (např. ovládající osoba),
- **zaměstnanec při plnění pracovních úkolů**, pokud ke spáchání protiprávního činu došlo proto, že jednal podle rozhodnutí či pokynů orgánů právnické osoby či osob výše uvedených, popř. proto, že nebyla provedena preventivní opatření, aby k trestné činnosti nedošlo či nebyla vykonávána řádná kontrola.

Trestní odpovědnost právnické osoby není vyloučena ani tehdy, pokud se nepodaří zjistit, která konkrétní osoba jednala přičitatelným způsobem (kdo z vícečlenného statutárního orgánu, kdo z několika zaměstnanců) či v případě, že fyzická osoba pro daný trestný čin, pro nějž je stíhána právnická osoba, trestně odpovědná není.

Zákon pozitivně upravuje i **paralelní souběh s trestní odpovědností fyzické osoby**, jejíž jednání je přičítáno právnické osobě a z toho vyvozenou trestní odpovědnost právnické osoby s tím, že zákon předpokládá konání společného řízení, pokud tomu nebrání důležité důvody, přičemž trestní odpovědnost právnické a fyzické osoby se posuzuje samostatně. Pokud mají být v průběhu společného řízení vedeného proti fyzické a právnické osobě prováděny úkony trestního řízení ve vztahu k oběma těmto osobám, provádějí se zpravidla nejprve ve vztahu k fyzické osobě.

Pachatelem je i právnická osoba, která k provedení činu užila jiné právnické nebo fyzické osoby.

S účinností od začátku roku 2017 došlo k přehodnocení okruhu trestných činů, takže **právnické osoby jsou zásadně odpovědné za veškeré trestné činy**, uvedené v TrZ, s **výjimkou** těch, u kterých to bude zákonem výslovně vyloučeno – a tedy **k rozšíření katalogu trestných činů** tak, aby bylo možné trestněprávně postihnout i ta jednání právnických osob, u kterých je to z povahy věci žádoucí - a současně vyloučit

trestní odpovědnost právnických osob v situaci, kdy nelze předpokládat spáchání trestního činu právnickou osobu, a dále v těch případech, u kterých trestní postih není z hlediska uplatnění principu ultima ratio vhodný nebo žádoucí.

Je tak vyloučena trestní odpovědnost v těchto případech:

- trestné činy, u nichž nepřichází spáchání právnickou osobou vůbec v úvahu; může se jich dopustit pouze fyzická osoba, která má určitou zvláštní vlastnost či schopnost (např. zločin vraždy novorozeného dítěte matkou dle § 142 TrZ a trestný čin opuštění dítěte nebo svěřené osoby dle § 195 TrZ);
- znaky skutkových podstat trestných činů jsou úzce navázány na pachatele-fyzickou osobu; tzv. vlastnoruční delikty (např. přečin soulože mezi příbuznými dle § 188 TrZ a přečin dvojího manželství dle § 194 TrZ);
- vybrané skupiny trestných činů s konkrétním nebo speciálním subjektem; pachatel musí mít zvláštní vlastnost nebo postavení (např. trestný čin vlastizrady dle § 309 a trestný čin zneužití zastupování státu a mezinárodní organizace dle § 315 trestního zákoníku);
- s ohledem na možného pachatele u trestných činů proti obraně státu (s výjimkou trestného činu dle § 322 trestního zákoníku), proti branné povinnosti a trestných činů vojenských;
- trestní postih není z hlediska uplatnění zásady subsidiarity trestní represe u určitých trestných činů vhodný nebo žádoucí.

Touto zásadní novelou byl dále doplněn odstavec 5, který dává právnické osobě **možnost zprostit se trestní odpovědnosti**, „... **pokud vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu zabránila...**“.

Novelou zák. č. 183/2016 Sb. byly provedeny zásadní změny v pojetí § 7 tohoto zákona, a to včetně poslanci vloženého ustanovení o možném vyvinění, které zřejmě umožní zbavit se trestní odpovědnosti i právnickým osobám, aktuálně stíhaným a souzeným pro stamilionové podvody, zpronevěry atd.

5.3 Tresty a ochranná opatření

TRESTY, které lze uložit právnické osobě:

- **zrušení právnické osoby** jako **nejpřísnější trest**, který nelze uložit v případě, vylučuje-li to povaha právnické osoby (např. u právnických osob zřízených zákonem); rozhodnutím o zrušení vstupuje právnická osoba do likvidace,
- **propadnutí majetku**, a to zčásti nebo celého majetku právnické osoby, která byla uznána vinnou zvláště závažným zločinem, kterým získala nebo se snažila získat majetkový prospěch,
- **peněžitý trest** – očekává se, že bude nejčastěji ukládaným trestem, jeho výše je určena denní sazbou v rozmezí od 1 000 Kč do 2 milionů Kč; pro subjekty finančního trhu platí požadavek vyjádření licenčního místa,
- **propadnutí věci** se ukládá za stejných podmínek jako fyzickým osobám, neboť jeho podstatou je odčerpání nástrojů a výnosů z trestné činnosti,

- **zákaz činnosti** ukládaný právnické osobě (v rozmezí 1 – 20 let) se týká určité činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení,
- **zákaz plnění veřejných zakázek, účastí v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži** - v sazbě: 1 - 20 let,
- **zákaz přijímání dotací a subvencí** - v sazbě: 1 - 20 let,
- **uveřejnění trestního rozsudku** je novým typem trestu, který je požadován v řadě mezinárodních dokumentů,
- **zákaz držení a chovu zvířat**, došlo-li k trestnému jednání v souvislosti s držením, chovem nebo péčí o zvíře – nový trest doplněný novelou zák. č. 114/2020 Sb.

OCHRANNÁ OPATŘENÍ

- **zabrání věci**, včetně zabrání náhradní hodnoty nebo zabrání spisů a zařízení, přičemž podmínky pro uložení se řídí TrZ.
- **zabrání části majetku** lze uložit, pokud byla právnická osoba uznána **vinnou úmyslným trestným činem s horní sazbou čtyři roky**, jakož i **taxativně** vymezeným trestným činem (počítačová kriminalita, dětská pornografie, korupce, šíření toxikomanie apod.), pokud sledovala majetkový prospěch (generovala zisk) a lze mít za to, že určitá část jejího majetku je **výnosem z trestné činnosti**, přičemž k takovému závěru postačuje, aby **hodnota majetku byla v hrubém nepoměru k zákonným příjmům** (chybí důkazy o legálním původu majetku) nebo byly zjištěny jiné skutečnosti, které to odůvodňují (kriminální styky, organizovaná skupina, převody v hotovosti apod.). Vyžaduje se časová souvislost nabytí či převodů majetku se spácháním trestné činnosti.

Zabrání části majetku lze uložit i tehdy, jestliže jej právnická osoba **převedla na jinou** právnickou osobu (vůči které mohla uplatnit vliv), do majetku ve svěřenském fondu... Pokud je zabránění určených věcí zmařeno (ukrytí, poškození apod.), lze uložit zabránění náhradní hodnoty.

1. Jaká je působnost tohoto zákona?
2. Na jaké právnické osoby se tento zákon nevztahuje?
3. Co znamená princip přičitatelnosti?
4. Co znamená paralelní souběh trestní odpovědnosti?
5. Vyjmenujte tresty a jejich sazby.
6. Vyjmenujte ochranná opatření.

Speciální a zcela nový zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim upravuje podmínky trestní odpovědnosti právnických osob, tresty a ochranná opatření, které jim lze za spáchání stanovených trestných činů uložit. Podpůrně se používá trestní zákoník. Mezi základní předpoklady vzniku trestní odpovědnosti právnické osoby patří protiprávní jednání ve prospěch právnické osoby (nikoliv ke škodě), jejím jménem nebo v rámci její činnosti, a to členem jejího statutárního orgánu, jiným reprezentantem této právnické osoby a za určitých předpokladů i zaměstnancem, za podmínky, že toto protiprávní jednání lze právnické osobě přičítat. U paralelního souběhu trestní odpovědnosti právnické osoby s trestní odpovědností fyzické osoby, jejíž jednání je přičítáno právnické osobě a z toho

vyvozena trestní odpovědnost právnické osoby, zákon předpokládá konání společného řízení, pokud tomu nebrání důležité důvody, přičemž trestní odpovědnost právnické a fyzické osoby se posuzuje samostatně. Právnickou osobu lze již trestně stíhat za takřka všechny trestné činy – a lze jim ukládat trestní sankce v zákoně uvedené.

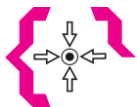

Zákon č. 418/2011 Sb., **o trestní odpovědnosti právnických osob** a řízení proti nim, ve znění zák. č. 183/2016 Sb., a dalších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., **trestní zákoník**, ve znění zák. č. 306/2009 Sb. a pozdějších předpisů

ÚZ č. 1456 - Trestní předpisy 2022, podle stavu k 1. 1. 2022, 480 stran, vydal: Sagit, a. s., EAN: 9788074884948, ISBN: 978-80-7488-494-8

6. ZÁKLADNÍ ZÁSADY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Úvod do trestního řízení a zejména jeho základní zásady jsou naprosto nezbytné pro pochopení dalšího trestního procesu, když na nich je založena organizace trestního řízení a úprava činnosti orgánů činných v trestním řízení. Studenti jsou povinni si tyto zásady osvojit i z hlediska správných názvů, které v trestním řádu uvedeny nejsou.

60 minut

orgán činný v trestním řízení
zásada ... (všechny zásady)
obhájce

6.1. Úvod do Trestního řádu

Základním pramenem trestního práva procesního je **zákon číslo 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)**. Účelem trestního řádu je upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Řízení přitom musí působit k upevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu důsledného zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití i čestného plnění povinností ke státu a společnosti.

Pomáhat k dosažení účelu trestního řízení je právem a podle ustanovení tohoto zákona i povinností občanů.

Státní moc reprezentují **orgány činné v trestním řízení**, tj. **soud, státní zástupce a policejní orgán**.

Orgány činné v trestním řízení jsou povinny si navzájem pomáhat při plnění úkolů vyplývajících z trestního řádu.

Pro přehlednost a snazší orientaci studentů jsou základní zásady trestního řízení řazeny podle trestního řádu, tj. podle § 2 odst. 1 – 15 trestního řádu.

6.2. Základní zásady trestního řízení

Podle **zásady trestního stíhání jen ze zákonných důvodů** nemůže být nikdo stíhán jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví trestní řád.

Podmínkou stíhání je tedy dostatečné odůvodnění závěru, že trestný čin byl spáchán obviněným, a že jsou splněny všechny další zákonné podmínky. Tato zásada zaručuje, že občané nebudou bezdůvodně stíháni, dále že do občanských práv nebude zasahováno nad nezbytnou míru, a že v práci orgánů činných v trestním řízení bude dbáno na dodržování zákonů.

Na výše zmíněnou zásadu navazuje zásada ne bis in idem (tj. ne dvakrát o tomtéž), podle níž nemůže být nikdo trestně stíhán dvakrát za stejný čin, ledaže by předchozí rozhodnutí bylo zrušeno na základě mimořádných opravných prostředků.

Zásada presumpce neviny zajišťuje, že dokud není vina vyslovena **pravomocným odsuzujícím** rozsudkem soudu, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.

Podle **zásady legality** je státní zástupce povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.

V souladu se **zásadou oficiality** postupují orgány činné v trestním řízení **z úřední povinnosti**, jestliže trestní řád nestanoví něco jiného. Trestní věci musí projednávat urychleně bez zbytečných průtahů; s největším urychlením projednávají zejména vazební věci a věci, ve kterých byl zajištěn majetek, je-li to zapotřebí vzhledem k hodnotě a povaze zajištěného majetku. Podle zásady přiměřenosti projednávají trestní věci s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána. Při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob, jichž se takové úkony dotýkají, zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení. K obsahu petic zasahujících do plnění těchto povinností orgány činné v trestním řízení nepřihlížejí.

Zásada materiální pravdy a **zásada vyhledávací** ukládá orgánům činným v trestním řízení povinnost postupovat v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v trestním řádu a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu. V přípravném řízení orgány činné v trestním řízení objasňují i bez návrhu stran stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede. V řízení před soudem státní zástupce a obviněný mohou na podporu svých stanovisek navrhnout a provádět důkazy. Státní zástupce je povinen dokazovat vinu obžalovaného. To nezbavuje soud povinnosti, aby sám doplnil dokazování v rozsahu potřebném pro své rozhodnutí.

V souladu se **zásadou volného hodnocení důkazů** hodnotí orgány činné v trestním řízení důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.

Zásada spolupráce se zájmovými sdruženími občanů ukládá všem orgánům činným v trestním řízení spolupracovat se zájmovými sdruženími občanů a využívat jejich výchovného působení.

Zájmovými sdruženími občanů se rozumí odborové organizace nebo organizace zaměstnavatelů a ostatní občanská sdružení s výjimkou politických stran a politických hnutí, církve, náboženské společnosti a právnické osoby sledující v předmětu své činnosti charitativní účely. Tato sdružení mohou působit při zamezování a předcházení

trestné činnosti, spolupůsobit při výchově osob, u nichž soud rozhodl o podmíněném upuštění od potrestání s dohledem, nebo jejichž trestní stíhání bylo podmíněně zastaveno, u podmíněně odsouzených, podmíněně odsouzených k trestu odnětí svobody s dohledem a podmíněně propuštěných.

Podle **zásady obžalovací** (tzv. akuzační princip) je trestní stíhání před soudy možné jen na základě obžaloby, návrhu na potrestání nebo návrhu na schválení dohody o prohlášení viny a přijetí trestu (dohoda o vině a trestu), které podává státní zástupce. Veřejnou žalobu v řízení před soudem zastupuje státní zástupce. Bez návrhu státního zástupce nemůže být soudní řízení zahájeno.

V trestním řízení před soudem rozhoduje **senát nebo samosoudce**; předseda senátu nebo samosoudce rozhodují sami jen tam, kde to zákon výslovně stanoví. Rozhodují-li v přípravném řízení soud v prvním stupni, rozhodnutí činí soudce.

V souladu s (ústavní) **zásadou veřejnosti** se trestní věci před soudem projednávají **veřejně** tak, aby se občané mohli projednávání zúčastnit a jednání sledovat. Při hlavním líčení a veřejném zasedání smí být veřejnost vyloučena jen v případech výslovně stanovených v trestním řádu nebo zvláštním zákoně. Ze zákona je veřejnost vyloučena v trestních věcech mladistvých. Výjimkou z této zásady je možnost samosoudce rozhodnout trestním příkazem.

Zásada ústnosti stanoví, že jednání před soudy je ústní. Důkaz výpověďmi svědků, znalců a obviněného se provádí zpravidla tak, že se tyto osoby vyslychají. Jde o nejlepší předpoklady pro zjištění materiální pravdy, pro naplnění zásady bezprostřednosti i pro uplatnění práv stran klást vyslychaným otázky.

Zásada bezprostřednosti zajišťuje, že při rozhodování v hlavním líčení, jakož i ve veřejném, vazebním a neveřejném zasedání smí soud přihlídnout jen k těm důkazům, které byly při tomto jednání provedeny.

Zásada zajištění práva na obhajobu je ústavní zásadou – a zahrnuje **právo osobní obhajoby**, tj. právo hájit se v procesu sám, vyjadřovat se ke všem skutečnostem, důkazům, právo uvádět okolnosti a důkazy sloužící k jeho obhajobě, a dále právo činit v trestním řízení návrhy a podávat žádosti a opravné prostředky, dále právo požadovat od všech orgánů činných v trestním řízení, aby byly vyjasněny i všechny okolnosti svědčící v jeho prospěch, což je ostatně součástí zásady vyhledávací.

Právo zvolit si obhájce a radit se s ním zaručuje, že ten, proti němuž se trestní řízení vede, musí být v každé části řízení poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby a o tom, že si též může zvolit obhájce; všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny umožnit mu uplatnění jeho práv.

*Pokud si ten, proti němuž se trestní řízení vede, nezvolí obhájce, tak mu ho v některých případech musí ustanovit soud z úřední povinnosti, tj. tzv. **nutná obhajoba** - v tomto případě se jedná o obhájce „ex offo“, resp. „ex officio“.*

Podle **zásady práva užívání mateřského jazyka** orgány činné v trestním řízení vedou řízení a vyhotovují svá rozhodnutí v českém jazyce. Každý, kdo prohlásí, že neovládá český jazyk, je oprávněn používat před orgány činnými v trestním řízení svého mateřského jazyka nebo jazyka, o kterém uvede, že ho ovládá. To se vztahuje i na užívání jazyka národnostních menšin.

Zásada ochrany práv poškozeného (a poučovací) stanoví povinnost orgánů činných v trestním řízení v každém stadiu řízení umožnit poškozenému plné uplatnění jeho práv, o těchto právech ho vhodným způsobem a srozumitelně poučit tak, aby mohl dosáhnout uspokojení svých nároků, přičemž řízení musí tyto orgány vést s potřebnou ohleduplností k poškozenému a při šetření jeho osobnosti.

*Základním pramenem trestního práva procesního je zákon číslo 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (**trestní řád**). Účelem trestního řádu je upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Orgány činnými v trestním řízení jsou: soud, státní zástupce a policejní orgán. Znalost základních zásad trestního řízení je naprosto nezbytná pro pochopení dalšího trestního procesu – a má velký význam pro výklad trestního řádu a jeho správnou aplikaci.*

1. Vyjmenujte orgány činné v trestním řízení.
2. Co znamená zásada ... (postupně všechny zásady shora).

Ústava České republiky (zák. č. 1/1993 Sb.) a

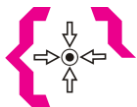
Listina základních práv a svobod (zák. č. 2/1993 Sb.)

*Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (**trestní řád**), ve znění pozdějších předpisů*

*JELÍNEK, J. a kol. **Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou** 5. aktualizované vydání podle stavu k 1. 11. 2014 Leges, Praha. Vydáno: prosinec 2014, ISBN: 978-80-7502-049-9.*

*ŠÁMAL, P. a kol. **Trestní řád I., II. a III. díl**, Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1898. ISBN 978-80-7400-465-0.*

7. SOUD A OSOBY NA ŘÍZENÍ ZÚČASTNĚNÉ

Studentům je nutno vysvětlit ústavní postavení soudů a jejich úlohu v trestním řízení. K tomu je nutno pochopit soustavu soudů, jejich pravomoc a příslušnost. Důležité jsou i informace o některých subjektech trestního řízení – objasnění práv obviněného, obhájce a zejména poškozeného.

60 minut

soustava soudů
soudní pravomoc
soudní příslušnost
obviněný
obhájce
nutná obhajoba
poškozený
zmocněnec

7.1 Soustava trestních soudů

Základní úkoly soudnictví v České republice vytyčuje hlava čtvrtá Ústavy. Soudy jsou ve výkonu své moci nezávislé, přičemž soudce je ve svém rozhodování vázán zákonem. Výkon soudní moci zajišťuje soustava soudů, mezi které je soudní pravomoc rozdělena Ústavou a příslušnými zákony, zejména zákonem o soudech a soudcích. Soudnictví v trestních věcech vykonávají okresní soudy, krajské soudy, vrchní soudy a Nejvyšší soud. V Praze namísto okresních soudů působí obvodní soudy, a působnost krajského soudu na území hlavního města Prahy vykonává Městský soud v Praze. Na území města Brna vykonává působnost okresního soudu Městský soud v Brně. V trestním řízení soudy rozhodují ve věcech týkajících se zásahů do práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod (= LZPS) – a zejména rozhodují o vině a trestu. Podle článku 40 odst. 1 LZPS „*Jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy.*“.

7.2 Pravomoc a příslušnost soudů

Soudní **pravomoc** je souhrn oprávnění, která zákon přiznává soudům jako státním orgánům. **Příslušnost** je vymezení okruhu působnosti mezi soudy různých stupňů a mezi soudy téhož stupně. Rozlišujeme příslušnost věcnou, funkční a místní.

Věcná příslušnost řeší otázku, který soud, tj. kterého druhu a stupně, je příslušný vyřizovat dané trestní věci.

Řízení v prvním stupni koná, pokud TR nestanoví něco jiného, okresní soud.

V § 17 TR je stanoveno, kdy koná v prvním stupni řízení krajský soud. Ten rozhoduje o trestných činech, na něž TrZ stanoví trest odnětí svobody s dolní hranicí nejméně

pět let, nebo pokud za ně lze uložit výjimečný trest – a dále o trestných činech v tomto ustanovení vyjmenovaných.

Místní příslušnost se zabývá konkrétně tím, který ze soudů určitého druhu a stupně, je podle pravidel o věcné a funkční příslušnosti příslušný pro určitou věc.

Řízení koná především soud, v jehož obvodu byl trestný čin spáchán. Nelze-li místo činu zjistit nebo byl-li čin spáchán v cizině, koná řízení soud, v jehož obvodu obviněný bydlí, pracuje nebo se zdržuje; jestliže se nedají tato místa zjistit nebo jsou mimo území České republiky, koná řízení soud, v jehož obvodu čin vyšel najevo.

Od soudní příslušnosti se odvozuje i příslušnost ostatních orgánů činných v trestním řízení, tj. státního zástupce i policejního orgánu.

7.3 Obviněný

Podezřelého ze spáchání trestného činu lze považovat za obviněného a použít proti němu prostředků daných tímto zákonem teprve tehdy, bylo-li proti němu zahájeno trestní stíhání (§ 160 odst. 1 TŘ).

Práva obviněného

Vycházejí z ústavy, resp. z LZPS, poukazují na článek 40 odst. 3, z něhož vyplývá, že „*Obviněný má právo, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby a aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce...*“. A v dalším odstavci se uvádí, že „*Obviněný má právo odeprít výpověď; tohoto práva nesmí být žádným způsobem zbaven.*“.

Tato ústavní práva obviněného jsou dále precizována v ustanovení § 33 TŘ.

7.4 Obhájce

Opět lze poukázat na článek 40 odst. 3 LZPS, z něhož dále vyplývá, že jestliže si obviněný „*...obhájce nezvolí, ačkoliv ho podle zákona mít musí, bude mu ustanoven soudem. Zákon stanoví, v kterých případech má obviněný právo na bezplatnou pomoc obhájce.*“.

Z § 35 TŘ pak mj. vyplývá, že obhájcem v trestním řízení může být jen advokát.

V následujícím ustanovení TŘ jsou stanoveny případy, kdy obviněný musí mít obhájce už v přípravném řízení = tzv. **nutná obhajoba**. Mj. jde o případy, kdy je obviněný ve vazbě, ve výkonu trestu odnětí svobody, ve výkonu ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody nebo na pozorování ve zdravotním ústavu, jsou-li pochybnosti o jeho způsobilosti náležitě se hájit, a dále „*... koná-li se řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let...*“. Nově se však v posledně uváděném případě může obviněný obhájce vzdát, nejde-li o trestný čin, za který lze uložit výjimečný trest.

Pokud si v případech nutné obhajoby obviněný obhájce nezvolí, je mu soudem ustanoven. Povinnosti a práva obhájce jsou podrobně rozvedeny v § 41 TŘ.

7.5 Poškozený

Poškozeným je ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil - a má právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů, zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, zúčastnit se hlavního líčení atd., a před skončením řízení se k věci vyjádřit.

V rámci tzv. adhezního řízení je poškozený oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu a nově i nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena, nebo vydat bezdůvodné obohacení... Ostatně orgány činné v trestním řízení jsou povinny poškozeného o jeho právech poučit a poskytnout mu plnou možnost k jejich uplatnění. Poškozený se může dát zastupovat **zmocněncem**. Tím může být jen osoba, jejíž způsobilost k právním úkonům není omezena. V § 51a TŘ jsou uvedeny důvody, za jejichž existence má poškozený právo na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu.

Adhezním řízením se rozumí projednání nároku poškozeného na náhradu škody způsobené trestným činem v rámci trestního řízení..

Výkon soudní moci zajišťuje soustava soudů. Soudnictví v trestních věcech vykonávají okresní soudy, krajské soudy, vrchní soudy a Nejvyšší soud. Rozlišujeme věcnou a místní příslušnost. Práva obviněného jsou zaručena nejen trestním řádem, ale i ústavou, zejména pak právo na obhajobu. Trestní řád řeší důvody nutné obhajoby při zastoupení ustanoveným či zvoleným obhájcem. Poškozeným je ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil. Nově má poškozený nárok domáhat se náhrady škody (v penězích) za nemajetkovou újmu a neoprávněné obohacení (tzv. morální škoda).

1. Vyjmenujte soudy v soustavě soudů.
2. Co je věcná příslušnost?
3. Co je místní příslušnost?
4. Jaká jsou práva obviněného?
5. Kdo může být obhájcem, jaká jsou jeho práva?
6. Co je nutná obhajoba?
7. Jaké je postavení poškozeného?

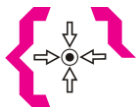
Ústava České republiky (zák. č. 1/1993 Sb.)

Listina základních práv a svobod (zák. č. 2/1993 Sb.)

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (**trestní řád**), ve znění pozdějších předpisů

JELÍNEK, J. a kol. **Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou 5.** aktualizované vydání podle stavu k 1. 11. 2014 Leges, Praha. Vydáno: prosinec 2014, ISBN: 978-80-7502-049-9.

8. ZAJIŠTĚNÍ OSO A VĚCÍ

Vzhledem k tomu, že Ústava a Listina základních práv a svobod (= LZPS) jsou předpisy nejvyšší právní síly, jsou při výuce studentům připomínány tak, aby se orientovali i v ústavních zákonech a dovedli je aplikovat a porovnávat s ostatními zákony. Omezení osobní svobody je zásadním zásahem do ústavního práva zaručeného článkem 8, když dle odst. 2. „Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon...“. Rovněž zásah do dalších (majetkových a osobnostních) práv je protiústavní, a proto je nutné, aby studenti vnímali návaznost trestního řádu na LZPS – a co nejpřesněji se naučili režim rozhodování o těchto zásadních zásazích do ústavou zaručených práv a svobod.

60 minut

osobní svoboda
zadržení
vazba
domovní prohlídka
odposlech a záznam telekomunikačního provozu

V článku 8. odstavci 3. LZPS je výslovně uvedeno, že „Obviněného nebo podezřelého z trestného činu je možno zadržet jen v případech stanovených v zákoně. Zadržaná osoba musí být ihned seznámena s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 48 hodin propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu. Soudce musí zadržanou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě, nebo ji propustit na svobodu.“

A z tohoto znění vycházejí i příslušná ustanovení trestního řádu.

8.1 Zadržení

Prvotním omezením osobní svobody je zadržení. Trestní řád (= TŘ) rozlišuje **tři druhy zadržení**:

V § 75 TŘ je zadržení **obviněného policejním orgánem**. Musí jít o osobu, které již bylo sděleno obvinění (dle § 160/1 TŘ) a je tedy již trestně stíhána, musí být dány důvody vazby (dle § 67 TŘ) – a policejní orgán musí zadržení hlásit státnímu zástupci (= SZ).

V § 76 jde o **zadržení osoby podezřelé** ze spáchání trestného činu.

Podle odst. 1 zadrží takovou osobu **policejní orgán**, podle odst. 2 ji smí zadržet **kdokoliv** v případě, že jde o osobu, která byla přistižena při trestném činu nebo bezprostředně poté – a je povinen tuto osobu předat ihned policejnímu orgánu.

Lhůta 48 hodin pro předání obviněného soudci se počítá od faktického omezení osobní svobody obviněného, resp. podezřelého, tedy včetně doby zadržení „civilní osobou“. Do této lhůty musí státní zástupce podat k soudu návrh na vzetí obviněného

do vazby, anebo dát příkaz k jeho propuštění na svobodu. Je nutno uvést, že tato lhůta je společná pro policejní orgán a státního zástupce – a na SZ záleží, jakou lhůtu stanoví policejnímu orgánu k předložení spisu a předání zadržené osoby.

8.2 Vazba

Soudce má (jak shora uvedeno) na rozhodnutí o vazbě 24 hodin. Opět lze odkázat i na čl. 8 odst. 5 LZPS. V této lhůtě musí přezkoumat důvodnost trestního stíhání a existenci vazebních důvodů (viz § 67 TR).

Důvody vazby dle § 67:

písm. a) tzv. útěková vazba = obava, že obviněný „*uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest*“,

písm. b) tzv. koluzní vazba = obava, že obviněný „*bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání*“

písm. c) tzv. předstižná (preventivní) vazba = obava z recidivy trestné činnosti
Orgány činné v trestním řízení (= OČTR) jsou povinny průběžně zkoumat, zda důvody vazby u obviněného ještě trvají – a rozhodovat o jejím prodloužení či o propuštění obviněného z vazby na svobodu.

Vazba může trvat jen nezbytně nutnou dobu. **Celková doba trvání vazby** v trestním řízení nesmí přesáhnout:

a) jeden rok, je-li vedeno trestní stíhání pro **přečin**,

b) dva roky, je-li vedeno trestní stíhání pro **zločin**,

c) tři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro **zvlášť závažný zločin**,

d) čtyři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro **zvlášť závažný zločin**, za který lze podle trestního zákona uložit **výjimečný trest**.

Z uvedených lhůt připadá na **přípravné řízení** vždy **jedna třetina**. Do této doby musí SZ podat na obviněného obžalobu anebo ho propustit na svobodu.

Útěkovou nebo předstižnou vazbu lze nahradit zárukou, dohledem nebo slibem.

Záruku může poskytnout zájmové sdružení občanů anebo „důvěryhodná osoba“, **písemný slib** dává obviněný a dohledem je pověřen probační úředník.

Další podrobnosti jsou v oddílu prvním a druhém hlavy čtvrté TR.

8.3 Domovní a osobní prohlídka, prohlídka jiných prostor a pozemků, vstup do obydlí, jiných prostor a pozemků

Opět nutno upozornit na článek 12 LZPS:

(1) *Obydlí je nedotknutelné. Není dovoleno do něj vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí.*

(2) *Domovní prohlídka je přípustná jen pro účely trestního řízení, a to na písemný odůvodněný příkaz soudce. Způsob provedení domovní prohlídky stanoví zákon.*

Stručně řečeno, že soud nařizuje domovní prohlídku a prohlídku jiných prostor a pozemků, osobní prohlídku v přípravném řízení nařizuje SZ a v řízení před soudem předseda senátu, o vstupu do obydlí, jiných prostor a pozemků může rozhodnout policejní orgán za podmínek uvedených v § 83c TR. Těmto úkonům by měl předcházet výslech osoby dotčené, aby tato měla možnost věc vydat dobrovolně.

Podrobnosti k této části jsou v oddílu pátém hlavy čtvrté TR.

8.4 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu

Článek 13 LZPS zaručuje mj. i tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným podobným zařízením. V § 88 TR je upraven režim povolování a průběh odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu s tím, že příkaz za striktních podmínek tam uvedených vydává v přípravném řízení soudce (na návrh SZ) a v řízení před soudem předseda senátu. Obdobný postup je uveden v následném § 88a TR při zjišťování údajů o telekomunikačním provozu, které jsou předmětem telekomunikačního tajemství anebo na něž se vztahuje ochrana osobních a zprostředkovacích dat.

Podrobnosti k této části jsou v oddílu sedmém hlavy čtvrté TR.

Osobní svoboda (zejména svoboda volného pohybu), nedotknutelnost obydlí, jakož i tajemství zpráv podávaných telefonem apod. patří k osobnostním, popř. majetkovým, právům zajištěným LZPS. O jakémkoliv zásahu do nich musí rozhodovat soudce v přípravném řízení (na návrh státního zástupce) a v řízení před soudem předseda senátu. Lhůty omezení osoby jsou přísně stanoveny trestním řádem, kdy SZ nesmí překročit 48 hodin pro zadržení a soud 24 hodin pro rozhodnutí o vazbě. Každý takový zásah musí být řádně odůvodněn (důvody vazby) a musí být vždy splněny striktně dané podmínky v hlavě čtvrté trestního řádu.

1. Jaký je postup při zadržení a jaká je lhůta omezení osobní svobody?
2. Kdo a v jaké lhůtě rozhoduje o vazbě?
3. Vyjmenujte důvody vazby.
4. Kdo rozhoduje o nařízení domovní prohlídky?
5. Kdo rozhoduje o nařízení prohlídky nebytových prostor?
6. Kdo rozhoduje o nařízení odposlechu telefonních hovorů?

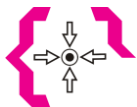
Listina základních práv a svobod (zák. č. 2/1993 Sb.)

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (**trestní řád**), ve znění pozdějších předpisů

JELÍNEK, J. a kol. **Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou 5.** aktualizované vydání podle stavu k 1. 11. 2014 Leges, Praha. Vydáno: prosinec 2014, ISBN: 978-80-7502-049-9.

ÚZ č. 1456 - Trestní předpisy 2022, podle stavu k 1. 1. 2022, 480 stran, vydal: Sagit, a. s., EAN: 9788074884948, ISBN: 978-80-7488-494-8

9. DOKAZOVÁNÍ

V průběhu dokazování musí zejména policejní orgány i SZ opatřovat/zajišťovat veškeré dostupné důkazy důležité pro rozhodnutí (zásada vyhledávací aj.), a to ve všech stádiích trestního řízení. K tomu slouží i doznání obviněného, svědecké výpovědi, expertizy, ale i další důkazy, o nichž je stručně pojednáno níže. Studenti na podkladě případů z praxe pochopí a zapamatují si všechny způsoby dokazování, včetně těch zvláštních. Osvojí si procesní podmínky výpovědi svědků, včetně důvodů pro její odmítnutí, důvody a řízení při přibírání znalců a hodnocení jejich expertiz.

60 minut

povinnost svědčit
znalci
konfrontace
rekognice
vyšetřovací pokus
rekonstrukce
prověrka na místě
soudní pitva
ústavní pozorování

Jak konstatuje úvodní ustanovení páte hlavy v § 89 TŘ, „v průběhu trestního stíhání je v nezbytném rozsahu třeba dokazovat zejména, zda se stal skutek, v němž je spatřován trestný čin, zda tento skutek spáchal obviněný, případně z jakých pohnutek, podstatné okolnosti mající vliv na posouzení povahy a závažnosti činu, podstatné okolnosti k posouzení osobních poměrů pachatele, podstatné okolnosti umožňující stanovení následku, výše škody způsobené trestným činem a bezdůvodného obohacení, okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání.“

Za důkaz může sloužit vše, co přispěje k objasnění věci, nejčastěji jsou to (krom verifikovaného doznání obviněného) výpovědi svědků, zásadní znalecké posudky, ale i věci a listiny důležité pro trestní řízení. Kontradiktornost současného trestního řízení podtrhuje, že každá z procesních (proti)stran může sama důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout. Takový důkaz nemůže být odmítnut s poukazem, že nebyl vyžádán policejním orgánem či SZ.

9.1 Výpověď obviněného

I tady je nutno upozornit, že obviněným je občan, resp. podezřelý, jemuž bylo prokazatelně doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání („sdělení obvinění“) ve smyslu § 160 odst. 1 TŘ. V § 91 TŘ je uveden podrobný postup při výslechu obviněného, jakož i jeho práva.

9.2 Svědci

Obecně je dána každému povinnost svědčit. Omezení je ve vztahu k utajovaným informacím a k povinnosti mlčenlivosti, těchto však lze zprostit.

V § 100 jsou uvedeny zásadní důvody, kdy má svědek právo odepřít výpověď vůči obviněnému, včetně případů, kdy by mohl svou výpovědí způsobit další trestní stíhání, zejména sobě. O tomto právu musí být výslovně (a prokazatelně) poučen v každém stadiu trestního řízení. V §§ 101-103 TR je podrobně uveden procesní postup při výslechu svědka, včetně zvláštního přístupu ke svědkovi mladšímu než 15 let. Nutno upozornit i na režim výslechu „utajeného svědka“ dle § 55 odst. 2 TR.

Trestní řád nově umožňuje **výslech prostřednictvím videokonferenčního zařízení**.

9.3 Znalci

K posouzení odborných otázek a problémů orgány činné v trestním řízení přibírají znalce z různých oborů a odvětví, přičemž musí jít o znalce zapsané v soudním seznamu znalců. Přibrání experta „ad hoc“ by mělo být skutečně jen výjimečné v případě, kdy není řádně jmenovaný znalec ze specifického odvětví.

Proti osobě znalce lze vznést námitky. Znalci předkládají své expertizy písemně – a v případě pochybností a nejasností je nutno požádat znalce o vysvětlení.

„Ve výjimečných, zvláště obtížných případech, vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení“ mohou OČTŘ přibrat státní orgán, vědecký ústav, vysokou školu nebo instituci specializovanou na znaleckou činnost k podání znaleckého posudku nebo přezkoumání posudku podaného znalcem.

9.4 Věcné a listinné důkazy

Jak uvádí TR v ustanovení § 112, *„věcnými důkazy jsou předměty, kterými nebo na kterých byl trestný čin spáchán, jiné předměty, které prokazují nebo vyvracejí dokazovanou skutečnost a mohou být prostředkem k odhalení a zjištění trestného činu a jeho pachatele, jakož i stopy trestného činu.*

Listinnými důkazy jsou listiny, které svým obsahem prokazují nebo vyvracejí dokazovanou skutečnost vztahující se k trestnému činu nebo k obviněnému.“

9.5 Další úkony v dokazování

Z dalších úkonů je nutno připomenout **ohledání a prohlídku těla a jiné podobné úkony**. Odběr krve (provádí lékař) a odběr biologického materiálu je dotyčná osoba povinna strpět. Klade-li však odpor (a nejde-li o odběr krve nebo jiný obdobný úkon spojený se zásahem do tělesné integrity), je policejní orgán oprávněn tento odpor překonat (po předchozím souhlasu SZ).

V případě podezření na zaviněnou smrt člověka musí být nařízena soudní **pitva**, k níž musí být přibráni (nejméně) dva znalci z oboru soudního lékařství.

K **vyšetření duševního stavu** se vždy přibírá znalec z oboru psychiatrie, v některých případech může soud usnesením nařídit **ústavní pozorování** obviněného ve zdravotnickém ústavu, u vazebně stíhaných pak ve zvláštním oddělení nápravného zařízení. Pozorování duševního stavu má trvat maximálně dva měsíce, výjimečně jej lze prodloužit o jeden měsíc.

V případě závažných pochybností o schopnosti svědka, jehož výpověď je pro rozhodnutí zvláště důležitá, správně vnímat nebo vypovídat, je možno vyšetřit znalecky i duševní stav svědka. Pozorování duševního stavu svědka není přípustné.

9.6 Některé zvláštní způsoby dokazování

Stručně poznámky k jednotlivým způsobům dokazování:

Konfrontace = jde o postavení „tváří v tvář“, lze ji provést až po výsledku „účastníků“ konfrontace (obvinění, svědci) – a zásadně jen ve stadiu řízení před soudem.

Rekognice = jde o „znovupoznání“ osoby (včetně hlasu) či věci mezi nejméně třemi dalšími podobnými subjekty, a to po předchozím výsledku poznávající osoby, lze i z „fotoalba“, to však nesmí bezprostředně předcházet rekognici ukázáním osoby.

Vyšetřovací pokus = vede k prověření nebo upřesnění skutečností, popř. ke zjištění skutečností nových, „pozorováním v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách“, popř. i za přítomnosti znalce.

Rekonstrukce = má vést k prověření, popř. k další dokumentaci, výpovědi podezřelého, obviněného, poškozeného nebo svědka, kteří by měli znázornit průběh trestného jednání.

Prověrka na místě = vede k upřesnění a doplnění důležitých skutečností za osobní účasti podezřelého, obviněného nebo svědka na konkrétním místě (zpravidla jde o místo činu).

Poslední tři úkony se mohou dle situace i vzájemně prolínat či na sebe navazovat, důležitá je přesná protokolace a dokumentace (foto, video aj.).

V průběhu dokazování musí OČTŘ (v souladu se zásadou vyhledávací aj.) opatřovat veškeré relevantní důkazy podstatné pro rozhodnutí v každém stadiu trestního řízení. Kromě výpovědi (nejlépe doznání) obviněného jsou to (až na výjimky) povinné svědecké výpovědi a objektivizující znalecké posudky (psychiatrické i na základě pozorování obviněného v uzavřeném ústavu). U toho je nutno zdůraznit, že v rámci kontradiktorního řízení mohou tyto důkazy předkládat obě procesní strany, tj. kromě veřejného žalobce (SZ) i protistrana. Zvláštními způsoby dokazování je konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě, dalšími úkony je zajištění (a příp. vyhodnocení) věcných a listinných důkazů, ohledání a prohlídka těla a jiné podobné úkony, jako je odběr krve nebo jiného biologického materiálu.

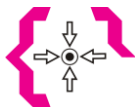

1. Co znamená povinnost svědčit a jaké jsou výjimky?
2. Jaký je význam znalců v TŘ?
3. Co je konfrontace?
4. Co je rekognice?
5. Co je vyšetřovací pokus?
6. Co je rekonstrukce?
7. Co je prověrka na místě?
8. Kdy se nařizuje soudní pitva?
9. Kdo a v jakém případě nařizuje ústavní pozorování?

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (**trestní řád**), ve znění pozdějších předpisů

10. DRUHY ROZHODNUTÍ

Kapitola je věnována druhům rozhodnutí v trestním řízení. Poskytuje přehled o jejich náležitostech a obsahu. Věnuje se také opravným prostředkům a závazným lhůtám k jejich podání. Vysvětluje, v jakých případech může oprávněná osoba opravný prostředek podat.

30 minut

rozsudek
usnesení
trestní příkaz
opravný prostředek
odvolání
stížnost
odpor

10.1 Rozsudek

Rozsudkem rozhoduje pouze soud – a jde o rozhodnutí o vině („nevině“) a o trestu (či upuštění od potrestání apod.).

Rozsudek po úvodních slovech "Jménem republiky" musí obsahovat označení soudu, o jehož rozsudek jde, jména a příjmení soudců, kteří se na rozhodnutí zúčastnili, den a místo vyhlášení rozsudku, **výrok rozsudku** s uvedením zákonných ustanovení, jichž bylo použito, **odůvodnění** (pokud zákon nestanoví něco jiného) a **poučení o opravném prostředku** (v případě rozsudku – **odvolání**).

Obžalovaný musí být v rozsudku označen tak, aby nemohl být zaměněn s jinou osobou. Výrok, jímž se obžalovaný uznává vinným, nebo jímž se obžaloby zprošťuje, musí přesně označovat trestný čin, jehož se výrok týká, a to nejen zákonným pojmenováním a uvedením příslušného zákonného ustanovení, nýbrž i uvedením, zda jde o zločin nebo přečin, a místa, času a způsobu spáchání, popřípadě i uvedením jiných skutečností, jichž je třeba k tomu, aby skutek nemohl být zaměněn s jiným, jakož i uvedením všech zákonných znaků včetně těch, které odůvodňují určitou trestní sazbu. Součástí výroku je i výrok o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení, popř. i výrok o ochranném opatření...

Odsuzující rozsudek musí obsahovat **výrok o trestu** s uvedením zákonných ustanovení, podle nichž byl trest vyměřen, nebo podle nichž bylo od potrestání upuštěno, a jde-li o podmíněné upuštění od potrestání s dohledem, též výrok o stanovení zkušební doby a jejím trvání. Byl-li nad pachatelem vysloven dohled, musí být z výroku rozsudku zřejmé, zda dohled má být vykonáván v rozsahu stanoveném trestním zákonem nebo zda jsou vedle něj pachateli ukládána další přiměřená omezení nebo povinnosti. Byl-li uložen trest, jehož výkon lze podmíněně odložit, musí rozsudek obsahovat i výrok o tom, zda byl podmíněný odklad povolen, popřípadě na

jaké podmínky je vázán. Byl-li uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, musí rozsudek obsahovat výrok o **způsobu výkonu tohoto trestu**.

Ve výroku **zprošťujícího rozsudku** musí být uvedeno, o který z důvodů uvedených v § 226 se zproštění obžaloby opírá.

Základní součástí každého rozsudku je **poučení o odvolání**. Odvolání se podává u soudu, proti jehož rozsudku směřuje, a to **do osmi dnů od doručení opisu rozsudku**. O odvolání proti rozsudku okresního soudu rozhoduje nadřízený krajský soud a o odvolání proti rozsudku krajského soudu jako soudu prvního stupně rozhoduje nadřízený vrchní soud.

Odvolací soud zamítne odvolání, bylo-li podáno opožděně, osobou neoprávněnou nebo osobou, která se odvolání výslovně vzdala nebo znovu podala odvolání, které v téže věci již předtím výslovně vzala zpět. Odvolací soud odvolání zamítne, shledá-li, že není důvodné.

Rozsudek je **pravomocný** a zpravidla **vykonatelný** zejména pokud nebylo podáno odvolání, anebo bylo-li toto zamítnuto.

2.2 Usnesení

Usnesením rozhodují všechny orgány činné v trestním řízení.

Usnesení musí obsahovat označení orgánu, o jehož rozhodnutí jde, den a místo rozhodnutí, **výrok usnesení** s uvedením zákonných ustanovení, jichž bylo použito, **odůvodnění**, pokud zákon nestanoví něco jiného, a **poučení o opravném prostředku**.

Usnesení je třeba oznámit osobě, které se přímo dotýká, jakož i osobě, která k němu dala svým návrhem podnět; usnesení soudu se oznámí též státnímu zástupci. Oznámení se děje buď vyhlášením usnesení v přítomnosti toho, jemuž je třeba usnesení oznámit, anebo doručením opisu usnesení.

Opravným prostředkem proti usnesení je **stížnost**. Stížnost se podává u orgánu, proti jehož usnesení stížnost směřuje, a to **do tří dnů od oznámení usnesení**.

Záleží-li vada v tom, že v napadeném usnesení některý výrok chybí nebo je neúplný, může nadřízený orgán, aniž vysloví zrušení napadeného usnesení, buď sám je doplnit, anebo uložit orgánu, proti jehož rozhodnutí stížnost směřuje, aby o chybějícím výroku rozhodl nebo neúplný výrok doplnil.

Usnesení je **pravomocné** a tedy i **vykonatelné** zejména pokud nebyla stížnost podána, anebo byla-li tato zamítnuta.

Usnesení je vykonatelné, i když dosud nenabylo právní moci, jestliže zákon proti němu sice připouští stížnost, avšak nepřiznává jí odkladný účinek.

*Pro úplnost i v rámci této části nutno dodat, že dalším druhem rozhodnutí v trestním řízení je **trestní příkaz**, jímž může rozhodnout pouze **samosoudce**, opravným prostředkem je **odpor**, který je nutno podat **do osmi dnů** od doručení trestního příkazu. Samostatně o něm pojednává poslední část, týkající se zvláštních způsobů řízení.*

Rozsudek musí obsahovat výrok, odůvodnění a poučení o opravném prostředku. Opravným prostředkem proti rozsudku soudu prvního stupně je odvolání, které se podává u soudu, proti jehož rozsudku směřuje, a to do osmi dnů od doručení opisu

rozsudku. **Usnesení** musí obsahovat výrok usnesení, odůvodnění a poučení o opravném prostředku. Opravným prostředkem proti usnesení je stížnost, která se podává u orgánu, proti jehož usnesení stížnost směřuje, a to do tří dnů od oznámení usnesení. V závěru této části je zmíněno další rozhodnutí o vině a trestu, které vydává samosoudce.

1. Vyjmenujte druhy rozhodnutí, názvy opravných prostředků a lhůty, v nichž se podávají.
2. Kdy je rozhodnutí pravomocné?
3. Kdy je rozhodnutí vykonatelné?

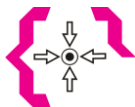
Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (**trestní řád**), ve znění pozdějších předpisů

JELÍNEK, J. a kol. **Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou 5.** aktualizované vydání podle stavu k 1. 11. 2014 Leges, Praha. Vydáno: prosinec 2014, ISBN: 978-80-7502-049-9.

ŠÁMAL, P. a kol. **Trestní řád I., II. a III. díl, Komentář.** 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1898. ISBN 978-80-7400-465-0.

ÚZ č. 1456 - Trestní předpisy 2022, podle stavu k 1. 1. 2022, 480 stran, vydal: Sagit, a. s., EAN: 9788074884948, ISBN: 978-80-7488-494-8

11. PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ

Tato nejobsáhlejší a složitá/obtížná část v co největší stručnosti (až „telegraficky“) popisuje první stádium trestního řízení, v němž je nutno opatřovat zásadní důkazy pro rozhodnutí, zda má být podána obžaloba a věci se má dál zabývat soud, anebo zda má být upuštěno od dalšího trestního stíhání osoby. Garantem přípravného řízení je státní zástupce, který také řídí průběh trestního stíhání v rámci přípravného řízení – a také meritorně rozhoduje o jeho výsledku.

60 minut

trestní oznámení
záznam o zahájení úkonů trestního řízení
prověřování
zahájení trestního stíhání
meritorní rozhodnutí
dohoda o vině a trestu
obžaloba
spolupracující obviněný
zkrácené přípravné řízení

11.1 Účel přípravného řízení

Přípravné řízení je prvním stádiem trestního řízení. Jeho účelem je zjistit, zda je podezření z trestného činu proti určité osobě natolik odůvodněné, že je možno podat obžalobu k soudu či věc řešit v rámci dohody o vině a trestu. V rámci prověřování, resp. vyšetřování, musí orgány činné v tomto řízení (policejní orgán a státní zástupce) co nejrychleji a v potřebném rozsahu vyhledat důkazy k objasnění všech základních skutečností důležitých pro posouzení případu včetně osoby pachatele a následku trestného činu, zejména pak opatřit podklad pro rozhodnutí, zda má být podána obžaloba, popř. návrh na dohodu o vině a trestu, a věci se má zabývat soud, anebo zda má být upuštěno od dalšího trestního stíhání osoby. Na správném provedení přípravného řízení, jehož garantem a „řídícím“ je státní zástupce (= SZ), závisí i výsledek celého trestního řízení. Státní zástupce přezkoumává postup policejního orgánu – a v rámci vyšetřování je oprávněn, resp. povinován, dozorem nad přípravným řízením (viz § 174 a § 175 TŘ).

11.2 Postup před zahájením trestního stíhání

Šetření, resp. prověřování, policejní orgán zahajuje na základě vlastních poznatků nebo trestních oznámení. Trestní oznámení může podat kdokoliv k policejnímu orgánu nebo k SZ – a o vyrozumění o učiněných opatřeních musí oznamovatel výslovně požádat.

Prověřování se zahajuje vyhotovením **záznamu o zahájení úkonů trestního řízení** (viz § 158/3 TŘ) – a policejní orgán provádí úkony uvedené v § 158 TŘ, které jsou

využitelné v řízení před soudem (ač byly opatřeny před zahájením trestního stíhání), a to včetně operativně pátracích prostředků a dalších úkonů (viz § 158b-e TŘ).
Prověřování je nutno skončit ve lhůtách stanovených dle věcné příslušnosti soudů.
Poté policejní orgán rozhodne o odložení nebo o odevzdání věci. O odložení věci rozhoduje policejní orgán nebo SZ usnesením, proti němuž má právo stížnosti toliko poškozený (oznamovatel nikoliv).

11.3 Zahájení trestního stíhání a další postup v něm

O zahájení trestního stíhání obviněného rozhodne policejním orgán či SZ usnesením dle § 160 odst. 1 TŘ v případě, že „...zjištěné a odůvodněné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba...“, přičemž výrok usnesení musí obsahovat popis skutku, ze kterého je tato osoba obviněna, aby nemohl být zaměněn s jiným i zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován.

Wyšetřování

„Wyšetřováním se označuje úsek trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupením věci jinému orgánu nebo zastavením trestního stíhání, včetně schválení narovnáni a podmíněného zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu.“

U taxativně vymezených trestných činů a podmínek je trestní stíhání podmíněno souhlasem poškozeného. Postup při vyšetřování upravuje § 164 TŘ, následující ustanovení upravuje účast obviněného a obhájce ve vyšetřování. obdobně jako prověřování je i skončení vyšetřování limitováno pořádkovými lhůtami.

11.4 Meritorní rozhodnutí v přípravném řízení

V této fázi trestního stíhání může meritorně rozhodnout pouze **státní zástupce**, který může svým usnesením **postoupit věc jinému orgánu** (v případě, že jde o přestupek či jiný správní delikt), může/musí **zastavit trestní stíhání** (z důvodů § 172 TŘ), popř. **trestní stíhání přerušit** (viz § 173 TŘ). Jinak (a to i v pochybnostech) **podává obžalobu** (viz § 176 TŘ). Usnesení o zastavení trestního stíhání a o postoupení věci doručí státní zástupce bezodkladně po právní moci Nejvyššímu státnímu zastupitelství, které jeho postup přezkoumá.

11.5 Dohoda o vině a trestu aj.

Jednání o **dohodě o vině a trestu** zahajuje státní zástupce, pokud je přesvědčen, že se skutek stal a že je tento skutek trestným činem. Dohodu o vině a trestu sjednává státní zástupce s obviněným za přítomnosti obhájce. Dohoda o vině a trestu mj. obsahuje přesný popis skutku, pro který je obviněný stíhán, dohodnutý druh, výměru a způsob výkonu trestu, včetně délky zkušební doby, rozsah a způsob náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, ochranné opatření, přichází-li v úvahu jeho uložení a bylo-li dohodnuto...

Novelou s účinností od 1. 10. 2020 se používání dohody o vině a trestu významně rozšířilo. Sjednání dohody je nyní možné u všech trestných činů, nově tedy i u zvláště závažných zločinů – a je možné ji uzavřít i ve fázi v řízení před soudem před zahájením hlavního líčení nebo před zahájením dokazování.

Zcela nově byl zaveden nový institut **prohlášení viny** - týká se skutkových otázek i právní kvalifikace; řízení se pak vede již jen za účelem rozhodnutí o sankci. Jde o jakýsi mezistupeň mezi dohodou a prohlášením skutečností za nesporné. Obviněný musí prohlásit, že je vinný daným skutkem, souhlasit s jeho právní kvalifikací, nesouhlasí však s návrhem trestu předkládaným státním zástupcem. Vstřícná

prohlášení ze strany obviněného se následně zohledňují při trestání. Soudem přijatá prohlášení (nesmí mít pochybnosti) jsou neodvolatelná a nelze je napadnout opravným prostředkem.

Nově je umožněno **prohlášení některých skutečností za nesporné** (tj. shoda alespoň zčásti na skutku či právní kvalifikaci) učinit i v rámci hlavního líčení obecně ve standardním řízení před soudem, když dosud bylo prohlášení možné pouze v řízení zjednodušeném. Jasně vymezení sporných otázek na počátku hlavního líčení by mělo vést k urychlení jeho dalšího průběhu.

11.6 Obžaloba

Pokud výsledky vyšetřování dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soud, státní zástupce podá obžalobu a připojí k ní spisy a jejich přílohy. Obžaloba může být podána jen pro skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání (tj. **totožnost skutku**). Obžaloba musí obsahovat údaje o obviněném, přesné vymezení skutku, právní kvalifikaci a odůvodnění žalovaného skutku s uvedením důkazů, o které se toto odůvodnění opírá a seznam důkazů, jejichž provedení se v hlavním líčení navrhuje, jakož i právní úvahy, kterými se státní zástupce řídil při posuzování skutečností podle příslušných ustanovení zákona. Součástí obžaloby (jsou-li pro to důvody) je i návrh na uložení ochranného opatření.

Spolupracující obviněný

Státní zástupce může v řízení o **zločinu** v obžalobě označit obviněného za spolupracujícího, pokud obviněný splňuje a dodržuje podmínky stanovené § 178a TrZ a považuje-li to státní zástupce za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.

SZ může v obžalobě navrhnout upuštění od potrestání. Označí-li státní zástupce obviněného za spolupracujícího, soud podle míry a užitku spolupráce a charakteru obviněného a jeho podílu na zločinu k tomu při ukládání trestu přihlédne jako k polehčující okolnosti (§ 41 TrZ), soud **musí** uložit trest pod dolní hranici trestní sazby (§ 58 TrZ), či dokonce **může** upustit od potrestání (§ 46 TrZ).

11.7 Zkrácené přípravné řízení

Zkrácené přípravné řízení se koná o trestných činech s horní hranicí trestu odnětí svobody **nepřevyšující pět let**, pokud byl podezřelý přistižen při činu nebo bezprostředně poté, nebo pokud je trestní stíhání důvodné a lze očekávat postavení obviněného před soud nejpozději do dvou týdnů. Ve zkráceném přípravném řízení má podezřelý stejná práva jako obviněný. Po skončení tohoto řízení může SZ podat návrh na potrestání, může s podezřelým sjednat dohodu o vině a trestu a podat soudu návrh na schválení, anebo věc odevzdá k projednání přestupku, či ji odloží...

Pokud SZ neučiní žádné z těchto rozhodnutí nebo opatření, předá věc policejnímu orgánu k zahájení trestního stíhání. **Návrh na potrestání** má stejné náležitosti jako obžaloba - s výjimkou odůvodnění.

Pokud je státnímu zástupci předána zadržená podezřelá osoba a státní zástupce ji nepropustí na svobodu, předá ji nejpozději do 48 hodin od zadržení soudu spolu s návrhem na potrestání nebo s návrhem na schválení dohody o vině a trestu; jinak rozhodne o zahájení trestního stíhání a předloží soudu návrh na rozhodnutí o vazbě obviněného.

SZ rovněž může rozhodnout o tom, že se podání návrhu na potrestání **podmíněně odkládá** (za podmínek a postupem uvedeném v § 179g TR), to v případě, že se podezřelý k činu doznal, s podmíněným odložením souhlasil, nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu, nebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě, a vzhledem k osobě podezřelého, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující. V rozhodnutí o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání se stanoví zkušební doba na šest měsíců až dva roky, v případě rozhodnutí o **omezeních** činí zkušební doba pro tato omezení **šest měsíců až pět let** (tj. obdoba podmíněného zastavení trestního stíhání dle § 307 TR).

***Přípravné řízení** je prvním a zásadním stadiem trestního řízení, v němž je nutno opatřit důkazy a další podklady pro rozhodnutí policejního orgánu a zejména státního zástupce o způsobu „vyřízení“ věci, počínaje prvotním trestním oznámením, přes záznam o zahájení úkonů trestního řízení, jímž se zahajuje prověřování, následné trestní stíhání a meritorní rozhodnutí SZ v něm. Dalšími způsoby rozhodnutí SZ je dohoda o vině a trestu, podání obžaloby a v rámci ní příp. označení spolupracujícího obviněného. Závěrem je objasněn i průběh zkráceného přípravného řízení.*

1. Kdo a ke komu podává trestní oznámení?
2. Jak se zahajuje prověřování?
3. Jak lze skončit prověřování?
4. Jak se zahajuje trestní stíhání?
5. Jaké jsou druhy meritorního rozhodnutí?
6. Co je dohoda o vině a trestu?
7. Objasněte význam institutu spolupracujícího obviněného.
8. Kdo je tzv. korunní svědek?
9. Jak probíhá zkrácené přípravné řízení?

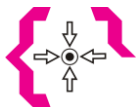
Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (**trestní řád**), ve znění pozdějších předpisů.

JELÍNEK, J. a kol. **Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou 5.** aktualizované vydání podle stavu k 1. 11. 2014 Leges, Praha. Vydáno: prosinec 2014, ISBN: 978-80-7502-049-9.

ŠÁMAL, P. a kol. **Trestní řád I., II. a III. díl, Komentář.** 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1898. ISBN 978-80-7400-465-0.

ÚZ č. 1456 - Trestní předpisy 2022, podle stavu k 1. 1. 2022, 480 stran, vydal: Sagit, a. s., EAN: 9788074884948, ISBN: 978-80-7488-494-8

12. ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

Cílem této kapitoly je stručné seznámení s průběhem trestního řízení před soudem prvního stupně. Kapitola objasňuje základní zákonitosti řízení před soudem, jeho jednotlivá stadia a představuje jeho klíčové subjekty i s jejich právy a povinnostmi. V závěru kapitoly je pozornost věnována odvolacímu řízení – oprávněným osobám, lhůtám a jednotlivým rozhodnutím odvolacího soudu.

60 minut

obžaloba
návrh na potrestání
dohoda o vině a trestu
hlavní líčení
veřejné zasedání
odvolací řízení
odvolací soud

12.1 Řízení před soudem I. stupně

Trestní stíhání před soudem se koná jen na podkladě **obžaloby** nebo **návrhu na potrestání**, které podává a před soudem zastupuje **státní zástupce**, nebo na podkladě **návrhu na schválení dohody o vině a trestu**, který podává státní zástupce (viz zásada obžalovací).

Podanou obžalobu soud nejprve přezkoumá, zda poskytuje spolehlivý podklad pro další řízení. Za tímto účelem může předseda senátu nařídit **předběžné projednání obžaloby**, které se koná **v neveřejném zasedání**. Jinak soud nařídí **hlavní líčení** - a to i tehdy, nepředloží-li SZ návrh na schválení **dohody o vině a trestu**.

Soud musí postupovat tak, aby řízení bez průtahů směřovalo k rozhodnutí věci, včetně výkonu rozhodnutí.

Předseda senátu je povinen v řízení před **okresním soudem ve lhůtě tří týdnů** a před **krajským soudem jako soudem prvního stupně ve lhůtě tří měsíců od podání obžaloby** nařídit ve věci hlavní líčení, předběžné projednání obžaloby nebo učinit jiný úkon směřující k rozhodnutí věci.

Státní zástupce může vzít obžalobu zpět až do doby, než se soud prvního stupně odebere k závěrečné poradě. Zpětvzetím obžaloby se věc vrací do přípravného řízení.

Opis obžaloby musí být všem osobám doručen nejpozději s předvoláním k hlavnímu líčení nebo s vyzněním o něm. Kromě specifických případů koná soud hlavní líčení zásadně **veřejně**. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně vždy.

Hlavní líčení zahájí předseda senátu sdělením věci, která bude projednávána a vyzve státního zástupce coby veřejného žalobce, aby přednesl obžalobu. Po přednesení obžaloby a vyjádření poškozeného vyslechne předseda senátu obžalovaného k obsahu obžaloby.

Při dokazování v hlavním líčení (stejně tak ve veřejném zasedání) **státní zástupce navrhuje provedení důkazů**, které v obžalobě nebyly navrženy - a potřeba jejich provedení vznikla v průběhu řízení před soudem. Zpravidla provádí důkazy, které podporují obžalobu. Rovněž procesní protistrana (obžalovaného) má právo ve stejném rozsahu se souhlasem předsedy senátu provádět důkazy ve prospěch obhajoby (**kontradiktornost trestního řízení**). Státní zástupce, obžalovaný a jeho obhájce mohou žádat, aby jim bylo umožněno provést důkaz, zejména výslech svědka nebo znalce. Po provedení takového výslechu má i druhá strana právo klást vyslychanému otázky.

V hlavním líčení, ve veřejném zasedání nebo při jiném úkonu soudu prováděném za přítomnosti stran, může každá ze stran vznášet kdykoliv v jeho průběhu **námítky** proti způsobu provádění úkonu. Obžalovaný musí být po provedení každého důkazu dotázán, zda se chce k němu vyjádřit, a jeho vyjádření se zapíše do protokolu.

Všechny strany mohou se souhlasem předsedy senátu klást vyslychaným otázky.

Po provedení všech důkazů zjistí předseda senátu, zda strany nečiní návrhy na doplnění dokazování – a pokud takové návrhy nejsou, anebo je soud shledá irelevantními, dokazování prohlásí za skončené a udělí slovo k závěrečným řečem.

Po skončení závěrečných řečí udělí předseda senátu obžalovanému poslední slovo.

Soud odročí hlavní líčení, objeví-li se překážka, pro kterou nelze hlavní líčení provést nebo v něm pokračovat, přitom stanoví den, kdy se bude konat další hlavní líčení.

Rozhodnutí soudu v hlavním líčení

Soud může rozhodovat jen o skutku, který je uveden v žalobním návrhu.

Při svém rozhodnutí smí přihlížet jen ke skutečnostem, které byly probrány v hlavním líčení, a opírat se o důkazy, které strany předložily a provedly, případně které sám doplnil (zásady ústnosti a bezprostřednosti).

Ukazují-li výsledky hlavního líčení na podstatnou změnu okolností případu a je-li k objasnění věci třeba dalšího šetření, může soud usnesením vrátit věc státnímu zástupci k došetření.

Shledá-li soud v zažalovaném skutku trestný čin, k jehož projednání není příslušný, **rozhodne o předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti**.

Soud **postoupí** usnesením **věc jinému orgánu**, shledá-li, že nejde o trestný čin, ale o přestupek nebo kárné provinění.

Soud dále může usnesením **zastavit trestní stíhání**, a to i **podmíněně**, nebo **rozhodnout o schválení narovnání**, popř. **trestní stíhání přerušit**.

V případě, že soud nerozhodne žádným z výše zmíněných způsobů, rozhodne **rozsudkem**, zda se obžalovaný **uznává vinným**, anebo se **obžaloby zprošťuje**.

Shledal-li soud u obžalovaného důvod k uložení ochranného opatření, může je uložit i bez návrhu státního zástupce.

Veřejné zasedání

Ve veřejném zasedání rozhoduje soud tam, kde to zákon výslovně stanoví.

V otázkách veřejnosti, řízení, počátku a odročení i případného provádění důkazů veřejného zasedání se postupuje obdobně jako při hlavním líčení. Rozhodnutí soudu se vždy vyhlásí veřejně. Dále viz hlava čtrnáctá a patnáctá trestního řádu.

12.2 Odvolací řízení

Opravným prostředkem proti rozsudku soudu prvního stupně je **odvolání**.

Odvolání má odkladný účinek.

Rozsudek může odvoláním napadnout:

- a) **státní zástupce** pro nesprávnost kteréhokoli výroku,

- b) **obžalovaný** pro nesprávnost výroku, který se ho přímo dotýká,
- c) **zúčastněná osoba** pro nesprávnost výroku o zabrání věci,
- d) **poškozený**, který uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, pro nesprávnost výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení.

Odvolání se podává u soudu, proti jehož rozsudku směřuje, a to **do osmi dnů od doručení opisu rozsudku**. Odvolání musí být **odůvodněno** tak, aby bylo patrné, v kterých výrocích je rozsudek napadán a jaké vady jsou vytýkány rozsudku nebo řízení, které rozsudku předcházelo.

O odvolání proti rozsudku okresního soudu rozhoduje nadřízený krajský soud a o odvolání proti rozsudku krajského soudu jako soudu prvního stupně rozhoduje vrchní soud.

Odvolací soud zamítne odvolání, bylo-li podáno opožděně, osobou neoprávněnou nebo osobou, která se odvolání výslovně vzdala nebo znovu podala odvolání, které v téže věci již předtím výslovně vzala zpět. Odvolací soud odvolání zamítne, shledá-li, že není důvodné.

Odvolací soud odmítne odvolání, které nespĺňuje náležitosti obsahu odvolání.

Jestliže oprávněná osoba podá odvolání proti výroku o vině, přezkoumá odvolací soud v návaznosti na vytýkané vady vždy i výrok o trestu.

Shledá-li odvolací soud odvolání důvodným, **zruší napadený rozsudek** (viz § 258 TŘ) – a může věc usnesením vrátit soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí, anebo sám rozhodnout rozsudkem ve věci. Zpřísnit právní posouzení skutku a trest může soud pouze tehdy, podal-li odvolání SZ v neprospěch obžalovaného. Rozhodne-li odvolací soud rozsudkem, není další řádný opravný prostředek přípustný.

Trestní řízení před soudem se koná jen na podkladě obžaloby nebo návrhu na potrestání, nebo na podkladě návrhu na schválení dohody o vině a trestu, které podává státní zástupce. Hlavní líčení se (až na výjimky) koná veřejně. Pokud soud nerozhodne jinak (usnesením), rozhodne rozsudkem o vině či o zproštění obžalovaného. Opravným prostředkem proti rozsudku soudu prvního stupně je odvolání a lhůta pro jeho podání je osmidenní. Ve věci pak rozhoduje odvolací soud (krajský nebo vrchní), který mj. může zamítnout odvolání, nebo zrušit původní rozsudek a vrátit věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí, či ve věci sám rozhodnout. Takové rozhodnutí je konečné.

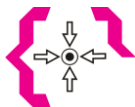

1. Co znamená kontradiktornost trestního řízení?
2. Kdy začíná řízení před soudem?
3. Jaké jsou lhůty pro nařízení hlavního líčení?
4. Jak může rozhodnout soud I. stupně?
5. Jak může rozhodnout soud II. stupně?

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (**trestní řád**), ve znění pozdějších předpisů

13. MIMOŘÁDNÉ OPRAVNÉ PROSTŘEDKY

Kapitola se zabývá mimořádnými opravnými prostředky, tj. dovoláním, stížností pro porušení zákona a obnovou řízení. Mimořádnost spočívá v tom, že je lze podat až poté, co byly vyčerpány veškeré řádné opravné prostředky (odvolání, stížnost), tedy proti pravomocnému rozhodnutí. Studenti získají přehled základních informací o principu fungování těchto mimořádných opravných prostředků – oprávněné osoby, instituce, ke kterým se podávají, závazné lhůty a důvody jejich odmítnutí, zamítnutí či shledání jejich důvodnosti.

30 minut

mimořádný opravný prostředek
dovolání
stížnost pro porušení zákona
obnova řízení

13.1 Dovolání

Dovoláním lze napadnout pravomocné rozhodnutí soudu - **rozsudek, usnesení** nebo **rozhodnutí, jímž byl zamítnut nebo odmítnut řádný opravný prostředek**, jestliže soud rozhodl **ve druhém stupni** a zákon to připouští.

Dovolání lze podat pouze z důvodů uvedených v § 265b TŘ, nebo byl-li uložen trest odnětí svobody na doživotí.

Dovolání může podat **nejvyšší státní zástupce nebo obviněný (pouze prostřednictvím obhájce)** k soudu, který rozhodl ve věci v prvním stupni, **do dvou měsíců od doručení rozhodnutí**, proti kterému dovolání směřuje.

O dovolání rozhoduje **Nejvyšší soud** ve veřejném zasedání.

Nejvyšší soud dovolání odmítne zejména, není-li přípustné, bylo-li podáno z jiného důvodu, než je uveden v § 265b TŘ, bylo-li podáno opožděně, osobou neoprávněnou, nesplňuje-li náležitosti obsahu dovolání, jde-li o dovolání zjevně neopodstatněné nebo je-li zcela zřejmé, že projednání dovolání by nemohlo zásadně ovlivnit postavení obviněného.

Pokud Nejvyšší soud dovolání neodmítne, přezkoumá zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, i řízení napadené části rozhodnutí předcházející. **Nedůvodné dovolání** dovolací soud **zamítne**. Shledá-li, že je podané dovolání **důvodné**, zruší napadené rozhodnutí nebo jeho část, popřípadě též vadné řízení mu předcházející.

13.2 Stížnost pro porušení zákona

Proti pravomocnému rozhodnutí soudu nebo státního zástupce, jímž **byl porušen zákon** nebo které bylo učiněno na podkladě vadného postupu řízení, může **ministr spravedlnosti podat u Nejvyššího soudu stížnost pro porušení zákona**.

O stížnosti pro porušení zákona **rozhoduje Nejvyšší soud ve veřejném zasedání**. Nejvyšší soud přezkoumá zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla stížnost pro porušení zákona podána i řízení napadené části rozhodnutí předcházející.

Nejvyšší soud **zamítne** stížnost pro porušení zákona, není-li přípustná, byla-li podána opožděně nebo není-li důvodná. Shledá-li Nejvyšší soud, že zákon porušen byl, vysloví tuto skutečnost **rozsudkem**.

Pokud **byl porušen zákon v neprospěch obviněného**, zruší Nejvyšší soud zároveň s výrokem uvedeným v § 268 odst. 2 TŘ napadené rozhodnutí nebo jeho část, popřípadě též vadné řízení mu předcházející. Zruší-li však, byť i jen zčásti, výrok o vině, zruší vždy zároveň celý výrok o trestu.

13.3 Obnova řízení

Obnova řízení se povolí, vyjdou-li najevo **nové skutečnosti nebo důkazy** soudu dříve neznámé, které by **mohly odůvodnit jiné rozhodnutí** soudu nebo státního zástupce, než bylo vydáno v původním řízení, nebo je-li pravomocným rozsudkem zjištěno, že policejní orgán, státní zástupce nebo soudce v původním řízení porušil svoje povinnosti jednáním zakládajícím trestný čin.

O návrhu na povolení obnovy řízení, které skončilo **pravomocným meritorním rozhodnutím státního zástupce**, **rozhoduje soud prvního stupně** (který by rozhodoval o obžalobě).

O návrhu na povolení obnovy řízení, které skončilo **pravomocným rozhodnutím soudu**, **rozhoduje soud, který ve věci rozhodl v prvním stupni**.

O návrhu na povolení obnovy řízení rozhoduje **soud ve veřejném zasedání**.

V neprospěch obviněného může návrh na povolení obnovy podat jen **státní zástupce**.

Ve prospěch obviněného mohou návrh na povolení obnovy podat kromě obviněného též osoby, které by mohly podat v jeho prospěch odvolání.

Dozví-li se soud nebo jiný státní orgán o okolnosti, která by mohla odůvodnit návrh na povolení obnovy, je povinen oznámit ji státnímu zástupci. Pokud by tato mohla odůvodnit návrh na povolení obnovy ve prospěch obviněného, je státní zástupce povinen zpravit o ní neprodleně obviněného.

Soud návrh na povolení obnovy zamítne, byl-li podán osobou neoprávněnou, je-li obnova vyloučena nebo neshledá-li důvody obnovy podle § 278 TŘ.

Vyhoví-li soud návrhu na povolení obnovy, zruší napadené rozhodnutí zcela nebo v části, v níž je návrh důvodný, a pokud zruší, byť i jen zčásti, výrok o vině, zruší vždy zároveň celý výrok o trestu.

Proti rozhodnutí o návrhu na povolení obnovy je přípustná stížnost.

Mimořádné opravné prostředky lze podat pouze proti pravomocným rozhodnutím, kdy již byly vyčerpány řádné opravné prostředky (odvolání, stížnost). Dovoláním lze napadnout pravomocné rozhodnutí soudu - rozsudek, usnesení nebo rozhodnutí, jímž byl zamítnut nebo odmítnut řádný opravný prostředek, jestliže soud rozhodl ve druhém stupni. O dovolání rozhoduje Nejvyšší soud ve veřejném zasedání. Dovolání mohou podat nejvyšší státní zástupce nebo obviněný prostřednictvím obhájce. Stížnost pro porušení zákona může podat (u Nejvyššího soudu) ministr spravedlnosti proti pravomocnému rozhodnutí soudu nebo státního zástupce, jímž byl porušen zákon

nebo které bylo učiněno na podkladě vadného postupu řízení. O stížnosti pro porušení zákona rozhoduje Nejvyšší soud ve veřejném zasedání. Obnova řízení se povolí, vyjdou-li najevo skutečnosti nebo důkazy dříve neznámé, které by mohly odůvodnit jiné rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení. O návrhu na povolení obnovy řízení rozhoduje soud I. stupně ve veřejném zasedání.

1. Vyjmenujte mimořádné opravné prostředky.
2. Kdo a k jakému orgánu může podat dovolání?
3. Kdo a k jakému orgánu může podat stížnost pro porušení zákona?
4. Kdo a k jakému orgánu může podat návrh na povolení obnovy řízení?

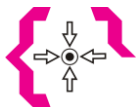
Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (**trestní řád**), ve znění pozdějších předpisů

JELÍNEK, J. a kol. **Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou 5.** aktualizované vydání podle stavu k 1. 11. 2014 Leges, Praha. Vydáno: prosinec 2014, ISBN: 978-80-7502-049-9.

ŠÁMAL, P. a kol. **Trestní řád I., II. a III. díl, Komentář.** 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1898. ISBN 978-80-7400-465-0.

ÚZ č. 1456 - Trestní předpisy 2022, podle stavu k 1. 1. 2022, 480 stran, vydal: Sagit, a. s., EAN: 9788074884948, ISBN: 978-80-7488-494-8

14. ZVLÁŠTNÍ ZPŮSOBY ŘÍZENÍ

V hlavě dvacáté stanoví TR některé odchylky od obecného způsobu úpravy. Nejvíce prostoru je věnováno procesní části zákona o soudnictví ve věcech mládeže, který je z hlediska zaměření studia nejvýznamnějším. Kromě podstatných poznámek k řízení proti uprchlému se tato kapitola zabývá podmíněným zastavením trestního stíhání a narovnáním, což jsou zvláštní instituty trestního řízení, alternativní způsoby řízení, které řadíme k tzv. odklonům od standardního průběhu trestního řízení. Velký rozsah této problematiky byl (opět) zredukován i v rámci výuky na sdělení těch nejpodstatnějších skutečností s orientací na konkrétní ustanovení příslušných právních předpisů.

60 minut

odklony trestního řízení
podmíněné zastavení trestního stíhání
uprchlý
samosoudce

14.1 Řízení ve věcech mladistvých

Řízení v trestních věcech mladistvých upravuje zvláštní zákon číslo 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (**zákon o soudnictví ve věcech mládeže**) = ZSM. Podpůrně platí trestní řád.

Z něho je nutno stručně upozornit na **zásadní odchylky**, kdy řízení probíhá před speciálním soudem pro mládež - a orgány činné v tomto řízení úzce spolupracují s **orgánem sociálně-právní ochrany dětí** a s **Probační a mediační službou**. Musí přihlížet k osobnosti pachatelů, k jejich věku a duševní vyspělosti, aby nedošlo k narušení jejich psychické a sociální rovnováhy a jejich další vývoj byl co nejméně ohrožen. Mladistvý musí mít **od počátku řízení obhájce**. Obligatorní je i účast **zákonných zástupců**.

Změna je i v **místní příslušnosti**, kdy před místem spáchání provinění má přednost bydliště či pracoviště mladistvého.

Pokud jde o **vazbu**, Podle § 47 ZSM, „Vazba v řízení ve věcech mladistvých nesmí trvat déle než **dva měsíce**, a jde-li o **zvláště závažné provinění**, nesmí trvat déle než **šest měsíců**. Po uplynutí této doby může být vazba výjimečně **prodloužena až o další dva měsíce** a v řízení o **zvláště závažném provinění až o dalších šest měsíců**, pokud nebylo možné pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů trestní stíhání v této lhůtě skončit a propuštěním mladistvého na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání. **K takovému prodloužení může dojít pouze jednou v přípravném řízení a jednou v řízení před soudem pro mládež.**“

Výklad tohoto ustanovení v praxi je takový, že k **prodloužení** může dojít **pouze jednou v celém řízení** – a **maximální limit délky vazby v přípravném řízení** u nejméně závažných provinění činí **čtyři měsíce**, v **řízení před soudem pro mládež** pak může být v řízení o těchto proviněních vazba prodloužena nejvýše **o další dva měsíce**, takže úhrnná nejvyšší přípustná doba trvání vazby činí **šest měsíců**.

U **zvláště závažných provinění** pak činí **maximální lhůta vazby pro přípravné řízení jeden rok**, v řízení před soudem pro mládež pak může být vazba prodloužena nejvýše **o dalších šest měsíců**, takže úhrnná nejvyšší přípustná doba trvání vazby činí **osmnáct měsíců**.

Zvláštní ochrana je mladistvým poskytována i při **respektování soukromí** a (ne)veřejnosti řízení. Více lze nalézt v ustanoveních §§ 52-53 ZSM, týkajících se zveřejňování informací, rozsahu **zákazu zveřejňování**, kdy „*nikdo nesmí jakýmkoli způsobem zveřejnit žádnou informaci, ve které je uvedeno jméno, popřípadě jména, a příjmení mladistvého, nebo která obsahuje informace, které by umožnily tohoto mladistvého identifikovat.*“.

Podobný režim je i v jinak veřejném hlavním líčení, jehož se mohou účastnit pouze obžalovaný mladistvý, jeho dva důvěrníci, jeho obhájce, zákonní zástupci a další osoby, uvedené v § 54 odst. 1 ZSM. Rovněž je **zakázáno publikování informací** o průběhu hlavního líčení, které by vedly ke ztotožnění mladistvého, ve veřejných sdělovacích prostředcích nebo jiným způsobem. Rozsudek se vyhláší veřejně v hlavním líčení v přítomnosti mladistvého. Pravomocný odsuzující rozsudek může být uveřejněn ve veřejných sdělovacích prostředcích jen bez uvedení jména, popřípadě jmen, a příjmení mladistvého, při přiměřené ochraně mladistvého před nežádoucími účinky jeho uveřejnění.

V dalších ustanoveních ZSM jsou uvedena specifika dokazování, včetně znaleckého. A dále i odchylky v řízení před soudem pro mládež, kdy je např. zakázáno vydání trestního příkazu a dohody o vině a trestu. Pokud jde o **zvláštní způsoby řízení**, jsou „povoleny“ **odklony**, o nichž je pojednáno níže, tj. podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, odstoupení od trestního stíhání a podmíněné odložení podání návrhu na potrestání nebo podmíněné zastavení trestního stíhání. Procesním ustanovením k ochranné výchově se věnují ustanovení §§ 82-87 ZSM.

14.2 Řízení proti uprchlému

Uprchlým je dle § 302 TŘ, kdo **se vyhýbá trestnímu řízení pobytem v cizině nebo tím, že se skrývá**. Nestačí tedy samotný pobyt v cizině, ale musí být prokázáno, že se **vyhýbá** trestnímu řízení např. tím, že odmítá převzít usnesení o zahájení trestního stíhání a účast na úkonech. Není-li místo jeho pobytu známo, je splněna alternativní podmínka, že **se skrývá**.

V řízení proti uprchlému se trestní stíhání zahajuje doručením usnesení o zahájení trestního stíhání obviněného (zvolenému či ustanovenému) **obhájci**, který má stejná práva jako obviněný - a doručují se mu všechny písemnosti určené pro obviněného. Když důvody řízení proti uprchlému pominou, pokračuje se v trestním řízení podle TŘ. Na žádost obviněného se musí v **řízení před soudem znovu opakovat** důkazy již provedené. Pokud již řízení proti uprchlému skončilo pravomocným odsuzujícím rozsudkem - a poté pominuly důvody tohoto řízení, „*na návrh odsouzeného podaný do osmi dnů od doručení rozsudku soud prvního stupně takový rozsudek zruší*“ - a hlavní líčení se provede znovu. V tomto novém řízení nemůže dojít ke zpřísnění původního rozhodnutí.

14.3 Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání

Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání přichází v úvahu pouze **v řízení o přečinech**, mají fakultativní povahu, OČTŘ rozhoduje o jejich užití podle svého uvážení (v rámci zákonných podmínek). Na vyřízení věci tímto způsobem není nárok ze zákona.

Důvodem zavedení těchto institutů do trestního práva byla reakce státu na nárůst kriminality a její efektivní řešení při zrychlení vyřizování trestních věcí bez konání náročného hlavního líčení, včetně důvodů ekonomických – a vede i k posílení práv poškozených. Oba instituty slouží především k usmíření či narovnání vztahů mezi pachatelem trestného činu a poškozeným tímto činem. Prostředkem k tomuto usmíření je náhrada škody, odčinění následků trestného činu, což vyžaduje aktivní přístup pachatele. Oba instituty znamenají posílení práv poškozeného, který nemusí čekat na skončení trestního stíhání, popř. spoléhat na složité a zdlouhavé soudní vymáhání náhrady škody.

O uváděných odklonech **rozhoduje soud** – a **v přípravném řízení SZ**, vždy **se souhlasem obviněného** a po jeho **doznání**, či (u narovnání) **prohlášení** o tom, že přečin spáchal... Další shodné podmínky u obou odklonů jsou v tom, že obviněný **nahradil škodu**, nebo vydal bezdůvodné obohacení, nebo o tomto uzavřel dohodu s poškozeným, popř. učinil další opatření k její náhradě. Pokud jde o odchytky, lze stručně uvést následující:

14.4 Podmíněné zastavení trestního stíhání – společné podmínky

Už z názvu vyplývá, že obviněnému je stanovena **zkušební doba na 6 měsíců až 2 roky**, po kterou se musí řádně chovat, zejména se nedopustit jiného trestného činu, jinak by došlo k pokračování (podmíněně zastaveného) trestního stíhání. S účinností od 1. 9. 2012 došlo k **rozšíření podmínek**, za nichž může nově dojít k zastavení trestního stíhání i v dalších případech, kdy v praxi docházelo ke klasickému podání obžaloby (bez odklonu) vzhledem k tomu, že užití odklonu bylo vnímáno jako nepřiměřeně mírné. Typickým případem byly dopravní delikty, u nichž bylo třeba vyloučit pachatele z provozu, avšak uložení zákazu činnosti je trest, který v případech odklonů nepřipadá v úvahu. Proto bylo ustanovení § 307 TŘ doplněno o další odstavce, který umožňuje podmíněné zastavení trestního stíhání za splnění podmínek shora, které jsou dále doplněny o **dobrovolný slib pachatele**, že se po zkušební dobu (**až pětiletou**) **zdrží určité činnosti**, v jejíž souvislosti se trestného činu dopustil, nebo složením určité **peněžité částky určené státu na pomoc obětem trestné činnosti**.

14.5 Narovnání

U tohoto způsobu mimosoudního skončení věci je kromě společných podmínek stanovena povinnost složit **peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti**. Podrobnosti jsou uvedeny v § 309 a násl. TŘ.

14.6 Řízení před samosoudcem

Jde o zvláštní odchytku od senátního rozhodování, kdy v řízení **o trestných činech s horní hranicí trestu odnětí svobody nepřevyšující 5 let**, koná řízení **samosoudce**. Samosoudce má stejná práva a povinnosti jako senát a jeho předseda.

V případech zkráceného přípravného řízení, samosoudce projedná věc ve zjednodušeném řízení. Trestní stíhání se zahajuje doručením návrhu státního zástupce na potrestání soudu. Pokud byl soudu současně předán zadržený podezřelý, soudce jej do 24 hodin vyslechne jako obviněného a rozhodne o vazbě – a může rozhodnout i ve věci samé.

V hlavním líčení rozhoduje samosoudce rozsudkem. V případech, kdy je skutkový stav spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, může samosoudce bez projednání věci v hlavním líčení vydat **trestní příkaz**. Jde o zkrácenou formu odsuzujícího rozsudku (bez odůvodnění), kdy je samosoudce **omezen výběrem trestů a horní hranicí** (viz § 314e odst. 2-5 TŘ). **Nově** (tj. října 2020) lze trestním příkazem **upustit od potrestání**, či podmíněně upustit od potrestání s dohledem. Opravným prostředkem je **odpor**, který je nutno podat **do osmi dnů** od doručení trestního příkazu. Pokud je odpor podán, trestní příkaz se tím ruší a **samosoudce nařídí ve věci hlavní líčení**; při projednání věci v hlavním líčení není samosoudce vázán právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu obsaženými v trestním příkazu. Jinak se trestní příkaz stane pravomocným a vykonatelným.

14.7 Ostatní odklony trestního řízení

Pokud jde o další typy zvláštního řízení, pouze pro úplnost a závěrem je nutno zmínit **řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu**, kde je upraven postup orgánu činného v trestním řízení poté, kdy bylo jeho rozhodnutí nebo jiný zásah do ústavou zaručených práv nebo svobod zrušen nálezem Ústavního soudu. V hlavě dvacáté je ještě uvedeno **řízení o přezkumu příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu**, což je nejnovější institut, který upravuje postup přezkoumání zákonnosti příkazu k odposlechu dle § 88 trestního řádu. V hlavě desáté TŘ je upraveno **podmíněné odložení podání návrhu na potrestání** dle § 179g trestního řádu, které upravuje podmínky pro vydání rozhodnutí o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání státním zástupcem.

Zvláštní způsoby řízení (v hlavě dvacáté) zahrnují specifické řízení soudnictví ve věcech mládeže, řízení proti uprchlému, tato část se zabývá i odklony v trestním řízení, a to zejména podmíněným zastavením trestního stíhání a narovnáním, zmiňuje i další odklony – a věnuje se řízením před samosoudcem. Velice obsáhlá kapitola je zestručněna na nezbytné skutečnosti, které si musí studenti osvojit...

1. Jak je vymezena místní příslušnost u soudnictví ve věcech mládeže?
2. Jaké jsou lhůty vazby u mladistvých?
3. Kdy se vede řízení proti uprchlému?
4. Vyjmenujte odklony trestního řízení.
5. Jaké jsou podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání?
6. Jaká je stanovena zkušební doba u podmíněného zastavení trest. stíhání?
7. Jaké jsou podmínky pro narovnání?
8. Jak probíhá řízení před samosoudcem, vymezení trestního příkazu?

Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (**zákon o soudnictví ve věcech mládeže**) = ZSM

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (**trestní řád**), ve znění pozdějších předpisů = TR

Zákon č. 257/2000 Sb. o **Probační a mediační službě** ve znění pozdějších předpisů (včetně zákona č. 359/1999 Sb., o **sociálně-právní ochraně dětí**, ve znění pozdějších předpisů) = ZPMS

ŠUBRT, M. **Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže**, 2. vydání, Policejní akademie České republiky v Praze, červenec 2010, ISBN 978-80-7380-291-2

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M. **Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář**. 3.vyd. Praha: C.H.Beck, Datum vydání: 11. 11. 2011, ISBN: 978-80-7400-350-9

JELÍNEK, J. a kol. **Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou 5.** aktualizované vydání podle stavu k 1. 11. 2014 Leges, Praha. Vydáno: prosinec 2014, ISBN: 978-80-7502-049-9.

ŠÁMAL, P. a kol. **Trestní řád I., II. a III. díl**, Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1898. ISBN 978-80-7400-465-0.

ÚZ č. 1456 - Trestní předpisy 2022, podle stavu k 1. 1. 2022, 480 stran, vydal: Sagit, a. s., EAN: 9788074884948, ISBN: 978-80-7488-494-8

Otázky ke zkoušce z předmětu Trestní právo:

I. Trestní právo hmotné

1. **Úvod do Trestního zákoníku (= TrZ)**
Působnost trestních zákonů
Základy trestní odpovědnosti
2. **Trestní sankce**
 - Tresty
 - Ochranná opatření
3. **Trestní odpovědnost mládeže za protiprávní činy**
 - Obecná ustanovení
 - Trestní odpovědnost mladistvých
 - Opatření ukládaná mladistvým (výchovná, ochranná, trestní)
 - Opatření ukládaná osobám mladším patnácti let
4. **Trestné činy proti životu a zdraví = vybrané skutkové podstaty TČ**
 - TČ proti životu
 - TČ proti zdraví
 - TČ ohrožující život nebo zdraví
 - TČ proti těhotenství ženy
 - TČ související s neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi a orgány, lidským embryem a lidským genomem
5. **Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství = vybrané skutkové podstaty TČ**
6. **Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti**
= vybrané skutkové podstaty TČ
7. **Trestné činy proti rodině a dětem = vybrané skutkové podstaty TČ**
 - mj. i tzv. domácí násilí (včetně výčtu TČ z celé Zvláštní části TrZ)
8. **Trestné činy proti majetku = vybrané skutkové podstaty TČ**
Trestné činy hospodářské = vybrané skutkové podstaty TČ
9. **Trestné činy obecně nebezpečné a Trestné činy proti životnímu prostředí = vybrané skutkové podstaty TČ**
 - zejména tzv. drogové delikty
 - obecné ohrožení
 - ochrana životního prostředí
10. **Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných**
= vybrané skutkové podstaty

- TČ proti výkonu pravomoci orgánu veřejné moci a úřední osoby a TČ úředních osob
- Úplatkářství
- TČ narušující soužití lidí (zejména tzv. rasově-motivované delikty = včetně výčtu těchto TČ z celé Zvláštní části TZ)
- Některé další formy trestné součinnosti

11. Základy trestní odpovědnosti právnických osob

II. Trestní právo procesní

1. Základní zásady trestního řízení

2. Soud a osoby na řízení zúčastněné

3. Zajištění osob a věcí

4. Dokazování v trestním řízení

5. Druhy rozhodnutí

- rozsudek
- usnesení
- řízení o stížnosti, odvolací řízení
- právní moc a vykonatelnost

6. Přípravné řízení

- postup před zahájením trestního stíhání
- vyšetřování (včetně tzv. zkráceného přípravného řízení)
- meritorní rozhodnutí v přípravném řízení, obžaloba

7. Řízení před soudem

8. Mimořádné opravné prostředky

9. Zvláštní způsoby řízení

- řízení v trestních věcech mládeže a osob mladších patnácti let
- podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání
- řízení před samosoudcem

Trestní právo.

Studijní opora pro předmět Trestní právo ve studijním programu B7507 - Specializace v pedagogice oboru Sociální komunikace v neziskovém sektoru.

Autor: JUDr. Miroslav Antl

Vydání: šesté aktualizované (stav k 1. 1. 2022)

Vydala: Univerzita Hradec Králové v roce 2021

Stran: 82

